

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De veneratione || sanctor[um] libri duo Judoci
Clich-||touei. Neoportue[n]sis. excelle[n]tissi-||mi
Parisiensis academiae Theologi**

Clicthove, Josse

Coloniae, 1525

VD16 C 4211

In primo libro, hæc pertractantur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36172

INDEX CAPITVM:

- in deum deuotionem, sed potius augeri. XV
¶ Sacrosanctā eucharistiā, maiore ueneratione q̄ sanctos, ho-
norandam esse, & cuiq; sanctorum, pro suo gradu deferen-
dum honorem XVI
¶ Nō leuiter, ad nouorū sc̄torū cultū eē p̄siliēdū, neq; imagi-
nes sc̄torū sub alia, q̄ signorū rōne, uenerādas XVII
¶ Deniq; sc̄tōs, nō ultra sui ordinis gradū eē extollēdos, nec
cōmētiriā de illis apud pplm narrāda miracula XVIII.
¶ Indicis, præsēntis opusculi, finis.

DE VENERATIONE SANCTORVM
opusculū, in duos diductū libros, per Ludocū Clichtoueuū
Neoportuensem, doctorē theologū, elaboratū, ad reuerē-
dū in Ch̄o patrē & d̄m Ludouicū Guilliardū, Fpiscopū
Tornacēsem, uirtute & literis ornatissimum.

¶ Primi libri, caput primū, ostendens, sacrarū literarū exēplis
id insinuari, q̄ deus sanctos a se in gloriā cælestem assum-
ptos, uelit ab hominibus honorari.

psal. 67

¶ Mirabilē in sc̄tis suis deū, diuinus psaltes prædicat
gloriosum itidē in sanctis eūdē, catholica cōci-
nit ecclia. Et uere mirabilis est in eis, tū ob mul-
tiformia grāz dona, q̄bus hac in uita ipsos cu-
mulauit, tū ob admirāda signa, q̄ p̄ illos opatus
est, tū deniq; ob exuberātissimā cœlestis gloriæ sc̄licitatē, ad
quā eosdē sublimiter euexit. Gloriosus identidē est in sanctis
deus, qm̄ suæ diuinæ ptātis, in miraculoz p̄ eos opatione, suę
sapiētīæ, in doctrinæ ipsorū claritudine, & demū suæ bonita-
tis, in uite illorū sanctitate, gloriā, in ipsis ligdo prodit ac de-
clarat. Præinde ad sui nominis laudē & gloriā amplificādā,
sanctos ipsos (in quibus mirabilis & gloriosus elucet) a nobis
honorari debere, deus ipse deposcit in primis ac instituit, qđ
nonnullis scripturæ exemplis, per similitudinem quandā,
haud difficile fuerit ostendere. ¶ Et primū eo, quod in Gene-
si memorat de sancto patriarcha Ioseph, qui postq̄ Phā-

mis I

De ueneratione Sanctorum.

nis regis Aegypti somniū prae signās futuros septē annos fertilitatis & subinde septē sterilitatis annos, sapienter fuisset interpretatus, suggestissetq; salutare consiliū, q̄ futurae famis septenni occurreret, dixit ei Pharaō. Tu eris super domū meā, & ad tui oris imperiū, cunctus populus obediet, uno tantum regni folio te praecedā. Ecce cōstitui te super uniuersam terrā Aegypti. Tulitq; annulū Pharaō de manu sua, & dedit i manu ei, uestiuitq; eū stola byssina, & collo torquē aureā circū posuit. Fecitq; eū ascendere sup currū suū secundū, clamāte pracone, ut omnes corā eo genu flecterent, & praepositū esse scirent uniuersae terrae Aegypti. Certe Ioseph, ob eximiā animi sagacitatē & prudētiā & Pharaone in excelsum dignitatis culmen a carcere sublatus, nō absurde sanctorū quemlibet nobis significat, ob uitae sanctimoniā pleclaratq; opera, ex huius mundi ergastulo in sublimē thronū regni caelestis euectum a deo, & sup oīa bona domini sui constitutū, q̄ seruus fidelis & prudens in uita sua fuerit. Hunc deus splendida immortalitatis adornatū stola, coronatq; rutila decoratū, publico ecclīae praconio uult a cunctis etiā pia ueneratione coli, ut celsitudo gloriā eius ac sublimitas, omnibus innotescat, quē admodū Pharaō, ipsum Ioseph a cūctis regni sui incolis uoluit sublimē regio curru honorari. ¶ Mardocheus itē ob detestatas insidias duorū eunuchorū regis Persarū, qui conspirauerant in necē Assueri, indutus stola purpurea, & impositus eq̄ regio, circumductus est iubente rege per plateas ciuitatis, ab Aman uno ex primoribus eius, clamāte in propatulo. Sic honorabitur, quemcunq; rex uoluerit honorare. Ecce Mardocheus uir spectabilis probitatis ac fidēi, non solum stolam accepit regiam & splendidis uestibus magnifice est amictus, sed & equo regio inuectus, sui honoris publicum habuit praconem, propalā buccinantem, hoc honore condignus est, quē cunq; rex uoluerit honorare. Quod plane nobis insinuat, sanctos ipsos, praeter ineloquibilem illam gloriā qua exaltantur in caelis, etiā diuino beneplacito & ordinatione, in terrenis honorandos esse, quo alijs patefcat magnitudo honorificētia quam obtinent in caelis.

¶ Quid

LIBER PRIMVS.

III. **¶** Quid Danielē, sc̄m̄ dñi prophetā cōmemorē? Nōne post
 Danielis, 27. **¶** Babylonici regis somniū (qd̄ eius aīo exciderat) enarrauit, et
 sapiēter (ut cœlitus sibi fuerat inspiratū) interpretatus est, rex ip̄
 se nouitate referatōis tātoꝝ mysterioꝝ attonitus pariter & p̄
 motus, illū in sublime (ut inq̄ scriptura) extulit, & munera ml̄
 ta & magna dedit ei? Et cōstituit eū principē sup̄ oēs prouin
 cias Babylonis, & p̄fectū & magistrū sup̄ cūctos sapiētes Ba
 bylonis. Nimis hęc Danielis a rege sublimatio, apte nob̄ si
 gnificat exaltationē illā sc̄tōꝝ in regno cœlesti, qua ob aī ac
 rā uitæ sanctitatē subuehunt ad sedes æthereas, ac glorificāt.
 Honorificētia uero illa Danieli exhibita, cū cōstitutus ē prin
 ceps sup̄ oēs prouincias Babylonis, p̄fectusq; & mḡ sup̄ cun
 ctos eius sapiētes, & idcirco ab ijs qbus p̄fuit pplis & sapiētī
 bus (id rege decernēte) palā honoratus, haud obscure nob̄ in
 nūit p̄clarū honorē ex dei decreto & sanctione a mortalibus

III **¶** exhibēdū sc̄tis, q̄ ita a deo honorātur in cœlis. **¶** Rursum, idē
 Danielis, 7. propheta cū scripturā manus, apparētis regi Balthasar in cōi
 uio, diuinitusq; exarātis, q̄ uentura erāt, legisset ac interpretat⁹
 fuisset, iubēte rege indutus est purpura, & circūdata est tor
 ques aurea collo eius, ut sacra refert historia, p̄dicatūq; est de
 eo, q̄ haberet potestātē tertius in regno. Porro hęc etiā Da
 nielis honoratio, sc̄dm̄ regis pollicitationē facta, cuiusuis san
 cti in cœlestē trāslati curiā designat glorificationē. Prædica
 tio uero illa de principatu eiusdē prophetæ, tertio post regē
 loco, obtinēdo in regno, nobis haud inepte publicā insinuat
 uenerationē, q̄ sc̄m̄ quēlibet iā in cœlo glorificatū, uult deus
 etiam in terris pie honorificari.

¶ Ex multis etiā scripturæ uerbis dilucide colligi, q̄ deus ue
 lit sc̄tōs ab hoibus debita ueneratōe honorari. Cap. II

I. **¶** Anc aut sup̄bonā dei uolūtātē mō dictā, qua uult
 sc̄tōs in cœlis gloriosos, in terris cōgruo q̄q; hono
 re celebrari, intelligere haud dissimulatē etiā pos
 sumus ex illo Ch̄i uerbo apud Iohānē. Si qs̄ mihi
 ministrauerit, honorificabit eū p̄r meus q̄ est in cœlis. Quo
 cognoscimus, filij dei ministros fideles & sedulos (q̄les fue
 runt haud dubie oēs sancti) post expletū huius uitæ curtiē

Iohannis, 12.

De veneratione Sanctorum.

honore affici a deo patre, in pceptione celestis præmij & in
marcessibilis glie. Sed que dñs honorificat, equū est & seruos
eius eundē honorificare, ut eo ipso cōformes sint dño suo, bo
nitate eius respondeat. **I**mprobū siquidē & maleuolus est
seruus, q̄ dedignat honorē eū prosequi, que dñs suus singula
ri bñuolētia cōplectit, & insigniter honorat, p̄inde atq; rebel
lis cēset regi, necnō iniurius, q̄ amicū eius summo affectū ho
nore a regia maiestate, recusat honorare. **C**ū igit nō dubite
mus, sc̄tōs oēs a patre celesti eē mirifice honorificatos, qm̄ fi
deliter Ch̄so ministrarūt, qd̄ moramur, qd̄ differimus, etiā ip̄
sis dignū honorē imp̄dederūt, ut eo studio cōformemur supre
mo regi nō, sanctorū oim̄ glorificatori, qñquidē ut author est
Damascenus in lib. 4. de fide orthodoxa, honor erga gratos **Damascenus**
& benignos cōseruos, bñuolētiæ erga cōmunē dñm, indici
um est. ¶ **I**n sup̄ propheta in spū loques de apl̄s dñi & uiris a
postolicis, ait. **M**ibi at̄ nimis honorificati sunt amici tui deus, **II**
nimis cōfortatus est principatus eorū. **V**bi eos, uocat amicos **Psal. 138**
dei, q̄s dñs in euāgelio, eadē dignatus est appellatione, cū inqt
Vos amici mei estis, si feceritis q̄ ego p̄cipio uobis. Iā nō dicā
uos seruos, q̄a seruus nescit qd̄ faciat dñs eius. **V**os aut̄ dixi a
micos, q̄a oīa q̄ audiui a patre meo, nota feci uobis. Itaq; sc̄tūs **Iohan. 14**
propheta, amicos dei (q̄ idē, & sancti sunt) a se dicit admodū
honorificatos. **N**os aut̄, a deo obdurata erim⁹ frōte, ut dignos
honore habitos a diuino p̄pheta, nō honorem⁹, ut amicos dei
regis eterni, nullo dignemur honore. **N**ōne graue crimē læse
maiestatis incurrūt, q̄ summi regis amicos, p̄cipuos & singula
res, honorate cōtemnūt; cū hm̄oi in honoratio, in ip̄m q̄q; de
um, cuius negligunt amici, demū retorqueat. ¶ **E**ni uero quic **III**
qd̄ honoris imp̄dit sc̄tis, pia ac religiosa ueneratione, ipsi q̄q;
deo imp̄di credēdū est, cū dixerit ipse in euāgelio. **A**men dico **Mat. 23.**
uobis, q̄ diu fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi
fecistis. **N**eq; illud honoris q̄ tulit cūq; obsequiū, sua apud deū
fraudabit mercede, quē admodū alio in loco, summa nobis ue
ritas pollicet. **Q**uicūq; potū dederit uni ex minimis istis, cali
cē aquæ frigidæ, tm̄ in noīe discipuli, amen dico uobis, nō p̄
det mercedē suā. **E** diuerso si qd̄ debiti honoris, sanctis subtra
hitur,
b

LIBER PRIMVS.

his, & ipsi itidē deo, idipm sub Jucit, q̄d q̄ negat sanctis hono-
 ris obsequiū, & deus sibi idē negatū cēset, secundū illud ei⁹ uer-
 bū euāgelicū. **Mat. 23** Amen dico uobis, q̄ diu nō fecistis unī de mino-
 ribus his, nec mihi fecistis. **Act. 9.** Quēadmodū etiā p̄secutionē suis
 mēbris illatā, & sibi ipsi irrogati cōtestat Ch̄s, ad Saulū de cor-
 lo proclamās. **I. Reg. 2** Saule, Saule, qd me p̄sequeris. Et iterū. Ego sum
 Iesus Nazaren⁹, quē tu p̄sequeris. Si em̄ i corpali⁹ obsequi-
 is, & ihs q̄ mortali adhuc circūdanē corpe, exhibitis, hęc uer-
 ba euāgelica locū hñt, q̄to magis in spiritualibus, q̄ impēdun-
 tur exutis quidē mole corpis, sed indutis stola gloriā, & imor-
 talitatis scēlici sorte potitis; q̄bus eo propēsius deferri debent
 honoris officia, piāq; obsequia, q̄ cōiunctiores deo sunt, meli-
 oreq; status cōditione, q̄ ihs q̄ adhuc fragili uersant in carne, &
 peregrinant a dño. **III** Audiāt igit p̄j sanctorū cultores, pari-
 ter & cōtēptores eorū, qd eos p̄m̄h maneat aut supplicij, atq;
 ex hac diuina snia, utrūq; colligāt. **I. Reg. 2** Quicumq; honorificaueris
 me, glorificabo eū, q̄ aut cōtemnūt me, erūt ignobiles. In cu-
 ius quidē sniā priore parte, pollicetur dñs, q̄ eū glorificabit,
 qui honorē sibi exhibuerit. At uero qui sanctos honorat, &
 deū honorificat, quandoquidē honor ille, in ipsoꝝ nō subsi-
 stit neq; terminat ueneratione, sine ulteriori ad aliud progres-
 sione, sed cōsequenter in deū refert, tendit, & proficiscit, tanq̄
 ultimū scopū & finē, ut eo honore nō tm̄ sancti, sed & deus
 in sanctis honoret, & prāclara qua sancti extollunt laude, nō
 ipsi solū, sed etiā deus in ipsis laudet, secundū illud uerbū pro-
 pheticū. **Psal. 130.** Laudate dñm in sanctis eius. Sicut & beatus Paulus
 ad Galatas scribēs, de credentibus in Ch̄stū ecclesiis **Gala. 1.** Iudææ
 dicit, q̄ audiētes samā p̄dicationis eius, in ipso glorificabāt de-
 um. Et in me (inquit) clarificabāt deū, qm̄ eū laudabāt, ob gra-
 tiā Paulo datā. Qui igit sc̄tōs digne honorat, a deo glorifica-
 bit, eāq; mercedē (ut recto cōsequio est collectū) pro sua i san-
 ctos pietate ac deuotione cōsequet. In posteriore uero p̄dicte
 sniā particula, grauit̄, cōminat dñs, cōtēptores suā maiesta-
 tis fore ignobiles. At q̄ sc̄tōs cōtēnunt, nec ullo dignāt hono-
 re, deū etiā cōtēnūt sc̄t̄itatis ipsoꝝ, & glorificatiōis auctorem,
 neq; hm̄oi cōtēptio, in sc̄tōs dūtaxat ferē, sed ulterius in deum
 redūdat.

De veneratione Sanctorum.

reddat ac deriuat. Quocirca q̄ sc̄t̄os cōtēnunt, ac honorare
reculant, ignobiles erūt apud deū, & inglorii. ¶ Præterea de
us in sacris literis parētis iussit honorari a filijs, ob originis ac
principij rationē. **H**onora (inqt) patrē tuū & matrē tuā, ut sis **Exodi, 20.**
lōgæuus sup terrā. Grādæuos itidē & prouecta ætate, p̄cipit
ab adoleſcētibus honore affici, ob uirtutis & prudēt̄iæ in ipsis **Leuit. 19**
dignitatē, morūq; maturitatē, cū dicit in **Leuitico**. Corā cano
capite resurge, & honora p̄sonam senis. **R**eges etiam & prin
cipes, honorādos a subditis cōstituit, ob moderationis quā ge
runt prouinciā, iustitiæq; administrationē. **Vñ B. Petrus**, ita **1. Petri, 2**
ad credētes in **Ch̄m** scribit. **O**ēs honorate, fraternitatē dili
gite, deū timete, regē honorificate. **D**emū & sacerdotes, ho
nore prosequēdos, sanxit, ob diuini cultus ministeriū, q̄ fungū
tur, qd̄ qdē institutū, **Ecclesiasticus** ita depromit. **H**onora deū **Eccles. 7**
ex tota aia tua, & honorifica sacerdotes. **Q** si hoies his & cō
similibus titulis insignitos, honorare iubemur a dño, q̄ tñ in
terdū improbā agunt uitā, uitijsq; corruptā, & ubi nūc probi
sunt, uirtute tñ excidere p̄nt, & prolabi ad inigratē, nōne po
tiore iure, eiusdē diuini p̄cepti autoritate astringimur ad ho
norādos sc̄t̄os, iā cœlestis gloriæ participes, q̄ uitā suā in uirtu
te sc̄liciter cōsummarūt, & ab ea nunq̄ decidere p̄nt. **S**iqui
dē ipsi sunt patres n̄ri, nō sc̄dm carnē sed sp̄m, q̄ nos **Ch̄o** ge
nuerūt, & suauis doctrinæ suę lacte educarūt. **I**idē q̄q; seniores
sunt populi, cū qb̄ ad iudicādū ueniet dñs, q̄nimo & cōstituti
iudices n̄ri, futuriq; iudicis sup̄mi coassessores. **I**udicabūt (in
quit **Sapiēs**) sancti nationes, & dominabūt pplis. **R**ursum san
cti ipsi, reges sunt terræ & principes, q̄ sanctā eccl̄iā rectis fi
dei & morū institutis optime gubnarūt. **D**icit em̄ de ip̄is dei **Psal. 44.**
loquus psaltes. **C**ōstitues eos principes sup̄ oēm terrā. **E**t iteꝝ **Psal. 46.**
Princes pp̄loꝝ cōgregati sunt cū deo **A**braā, qm̄ dij fortes
terre uehemēter eleuati sunt. **D**emū ijdē, sacerdotes sunt my
stici, qm̄ seip̄os hostiā sanctā, uiuā, & bñ placētē deo obtule
rūt, assidueq; cōcinūt, i domo illa dñi sup̄na. **F**ecisti nos deo
n̄ro, regnū & sacerdotes. **I**taq; cōstat q̄druplici illo dēi p̄cepto **A**poca, 8
nos cōlego qd̄ā obstringi, & sacræ l̄iæ testimonio, ad sc̄t̄os
honorādos. **S**ed & de hoc, i sequētis libri. ij. ca. amplior futu
rus est sermo.

LIBER PRIMVS.

¶ Ecclesie catholice autoritate, comprobari debita
sanctorum ab hominibus ueneratione. **Cap. III.**

Religiosam propterea sanctorum uenerationem approbat
sanctioe publica, ecclesia sancta catholica paulo post
sua a Christo constitutionis exordium, dies festos illo-
rum uenerationi indicens, ac per diuersa tempora curricula (ut
efflagitabat oblata occasio) ipsis celebrationem solennem designans.

- I.** ¶ Siquidem primo (ut credere dignum est) de ipse uirginis Ma-
rie nonnullas solennitates celebrandas, ipsa instituit, quibus & pau-
lo ante nostra tempora, rationabili ex causa, aliquas superaddidit, utpote concep-
tionis eiusdem, ut uisitationis. Deinde beatorum apostolorum dies solen-
nes, a populo christiano agendos ordinauit, per quos, illuminationis &
sacrae fidei munus accepit. Dehinc & sanctorum martyrum, in ui-
trobilibet sexu, qui sanctam Christi fide suo sanguine fuso testificati
sunt. Demum & confessorum illustrium, mundi contemptu uitaeque san-
ctimonia propter ceteros insignium. Denique candidarum uirginum ac
continentium, qui regni caelestis amore, blandas mundi concupiscunt
illecebras, solennitates constituit celebrandas. Has quidem prius, il-
las uero posterius, prout diuersa tempora successione, coruscis uir-
tutum splendore in huius uitae decursu claruerunt. ¶ Et quoniam non
ignorauit ipsa pietissima mater nostra, multos esse sanctos, apud de-
um eminenti throno in caelis exaltatos, quibus nullus dies solen-
nis est peculiariter institutus, unum quotannis designauit diem fe-
stum, utputa primum mensis Nouembris diem, qui omnium sanctorum cum inge-
nti ueneratione agere solent celebritas. Neque his contenta, in quotidiano
sancti altaris sacrificio, commemorationem sanctorum ter repetenda
sanxit, ut eorum apud deum patrocinium, nostrae preces fiant acceptio-
res deo, habeantque diuinam maiestati gratiores. ¶ Omitto hor-
um canonicarum officium, quod cotidie ab ipsis, qui ordinibus factis initiati
sunt exoluedum, ex ordinatione ecclesiastica cuiusque sanctorum gra-
dus determinatas habere lectiones, orationes & cetera peculiariter, quae
admodum dies ipse festus exposcit. Et haec quidem omnia, per diuturnam
consuetudinem ita obseruata sunt atque corroborata, ut iam olim
transierint in legem, & ab ipsa antiquitate uetustateque temporis, cum pu-
blico omnium consensu, non inualidum etiam ius acceperint. ¶ Atqui ne-
mo est qui non nouerit, totius ecclesiae standum esse determinationi
ac uoluntati.

De ueneratione Sanctorum.

ac usui tā longi t̄pis, q̄tum ab ipsius eccl̄iæ tenera infantia sub
ap̄lis, ad hoc nostrū usq; seculū defluxit. Ipsa nāq; est sc̄tā m̄r
n̄ra, q̄ ex aqua & sp̄ū sc̄tō nos Ch̄so regenerauit, & q̄tidie salu
taribus sacram̄toꝝ, antidotis, n̄ros nō desistit lethiferos cura
re morbos. Cui nimiq; ut dulcissimæ matri, debemus ex d̄ni p̄
cepto obediētā, in clamātis id uerbū cōminatoriū, in quēuis
eccl̄iæ cōtemp̄torē. Si eccl̄iā nō audierit, sit tibi sicut ethnicus **Mat. 18**
& publicanus. Quod nō mō in correptiōis fraternæ negocio
(de q̄ illic agit sermo) sed & de omni alio eccl̄iæ publico insti
tuto, locū habet & ueritatē. Eni uero si matrē secundū carnis **Exodi. 20.**
propaginē, honorari debere p̄cepit deus, illiq; obtēperādum
esse, rebellē aut̄ pat̄ribus filiū, & cōtumacē in matrē, ap̄d ma
gistratus urbis reū agi, lapidibusq; obrui iussit, nōne m̄to po
tius matrē sp̄itualē, honore prosequēdā uoluit, eiusq; cōsti
tutionibus morē esse gerēdū. Quas si qs sceleratis cōculcat
pedibus & cōtemnit, eo ipso Ch̄m aspnari, cōtēptuiq; habe
re cōuincit, cuius ipsa eccl̄a, dilecta est sponiā. Nēpe si ap̄lis,
& p̄ eos, q̄busq; eccl̄iæ p̄fectis, dictū est a d̄no. Qui uos audit, **Lucā. 10.**
me audit, & q̄ uos sp̄ernit, me sp̄ernit, æquiore ne rōne dictū
intelligere debemus. Qui eccl̄iā audit, Ch̄m audit, eius spon
sum & directorē, cuius filiū ipse cōtestatus est. Ecce ego uos **Mat. 28.**
biscū sum oibus diebus usq; ad cōsummationē seculi. Et itē
Vbi sunt duo uel tres cōgregati in noīe meo, ibi sum in me
dio eoz. Cuius itē sp̄s (q̄ sp̄s est ueritatis) totā eccl̄iā uege
tat, uiuificat, & regit, atq; ab omni errore noxio defendit im
munē. E diuerso q̄ eccl̄iā cōtemnit, Ch̄m itidē, unicū ei^o sp̄o
sum cōtēnit, ut & in deū ip̄m intentet ac intorqueat hm̄i cō
tēptio. ¶ Q̄ uesanus est igit, & mētis inops, q̄ suā innitens
prudētā (ne dicā insanā) & apud semetipsum sapiens, q̄d t̄n
Esaias, Sapiēs in prouerb̄is, & bt̄s Paulus ad Rom̄. scribēs
summopere dānant, audet in hāc execrādā impietatē prorū
pere, nō esse honorādos sc̄tōs, nec a nobis, supplicibus inuocā
dos p̄cibus. Is reuera os suū ponit in ccelū, & linguā exacuit
uirulētā, qua nō mō in unū aut duos, sed & in dēm sanctorū
chorū euomit blasphemā, & p̄sertim in illā sup̄benedictam
sancti sanctorū matrē, q̄ salutiferā toti mundo sanctificationē
b 3 protulit,

LIBER PRIMVS.

protulit. **Q**uoniam si uera esset ea assertio atq; amplectēda, nō esset amplius a q̄piā proferēda sacratissimæ uirgini & m̄ri dei angelica saluatio, cœlit̄ delata. nō em̄ a q̄piā legi posset, qn̄ ip̄am is digne honoraret, & p̄claris efferret laudib⁹. Nō eēt p̄terea legedē in eiuſdē iac̄re uirginis honorē, horē canonicæ septēplices breuiusculæ, neq; maiores, q; eaz; lectio, sine ip̄ius uirginis honoratione fieri haudq̄q; posset. **Q**uinimo neq; aliq̄d de sct̄is dei officiū eccl̄iasticū, aut in horis canonicis lectit̄adis, decātadisue, aut i augustissimo sct̄i altaris offerēdo sacrificio, agi ualeret unq̄. **R**elincēdaq; foret et demēda ab ip̄o mis̄sæ canone (ut uocāt) sct̄oz; sepi⁹ iterata cōmemoratio, noiāq; eoz;, in libro uite cōscripta, ex oī libro eccl̄iastico eēt abradēda. **E**orū dē q̄q; dies festi, e fastis & n̄is calēdarijs obliterandī foret & delēdi, ut ne ullus qdē dies, toto anni interuallo cuiq; sct̄oz; aut parit̄ oīb⁹ haberet solēnis. **E**t ut paucis agā, abrogāda tādē eēt oīa & abiiciēda, q̄ a principio nascentis eccl̄æ in hæc usq; t̄pa circa uenerationē sct̄oz; sunt religiose instituta, & hæctenus studiose obseruata. **S**ed quis hanc extremā feret dementiā, & tantā nō execrabitur insaniam?

Nō parui h̄ndā eē consuetudinē summoz; q; p̄tificū cōstitutionē multiplicē, quæ sanctor; uenerationē diutino obseruatam usu, approbat. **Cap. III.**

Vic eccl̄iasticę cōstitutōi mō dictę, accedit etiā diuturna cōsuetudo ch̄riani ppli, ab initio p̄dicatōis euāgelicę, rit⁹ hui⁹ obseruatissimi, sct̄oz; q; uenerat; oni, pp̄tius addicti. **Q**uę qdē cōsuetudo, magnū p̄dus, ac momētum h̄re putāda ē, potissimū i re tā pia ac sct̄ā neq; p̄cipēdi aut repudiari debet. **N**epe ut refert canonicaz; sanctionū uolumē (qd̄ uulgo decretū dicūt) dist. 11. ca. eccl̄iasticaz;. **B. Augustin⁹**, q̄ tū cōsuetudini tribuēdū sit, his apit̄ v̄bis. **E**ccl̄iasticaz; cōstitutjonū q̄sdam in scriptis, q̄sdā p̄o apli; ca traditiōe p̄ successores i ministerio, cōfirmatas, q̄sdā p̄o cōsuetudie roboratas, approbavit usus, qb⁹ par ritus et idē utriusq; pietatis debet affect⁹, vñ q̄s, uel aliq̄tulū sacraz; exp̄t̄ l̄raz; hæsitauerit. **H**ęc itbi. **A**tq; obseruationē illā uenerationis sct̄oz;, q̄s iure dubitauerit apli;ca traditiōe & uiroz; apli;coz; primū in ductam

Augustinus .i.

De ueneratione Sanctorum.

ducta in pplm dei, deinde assidua cōsuetudine usq; in hodie
nū diē, inuiolate roboratā; quā p tot seculorū successiōes, to-
tius etiā ppli firmavit cōsensus. **D**ebeet itaq; scdm p̄dictā **Au-**
gustini Iniam, hmōi p̄clarā obseruatiōi, religiosus pietatis af-
fectus. **I**dē q; in libro de fide Ch̄iana (ut p̄dicta libri de-
cretorū distinctio, cap. catholica, recitat) ondit, gnali traditio-
ne ecclīa sanctā legitime dirigi, hoc mō. **C**atholica ecclīa p or-
bē terrarū diffusa, tribus modis probat̄ existere. **Q**uicqd em̄
in ea tenet̄, aut autoritas est scripturarū, aut traditio v̄lis, aut
certe propria & particularis instructio. **S**ed autoritate, tota
cōstringit̄, v̄li traditione maiorū, nihilominus tota. **P**riuat̄
ergo cōstitutiōibus & proprijs informatiōibus, unaq; p lo-
corū uarietate, prout cuiq; uisum est, subsistit & regit̄. **H**ec il-
le. Porro ritus ueneratiōis sc̄torū, manifesta scripturarū autho-
ritate sufficiēt̄q; testimonio dilucide cōprobat̄. **E**x iisdē q; sa-
cris l̄ris, idē mltiplici rōcinio pbe deducit̄, quē admodū p̄m
qdē in sc̄do capite iā est onsum, & diffusū adhuc i decimo hu-
ius libri capite & trib^o cōtinēter sequētib^o, adiutore deo, ostē-
dit̄. **A**t p̄o idē honoratiōis sc̄torū rit^o, neq; priuata est cōstitu-
tio, uni loco peculiaris ac p̄pria, & ab alio nō recepta, sed v̄lis
est traditio, & p oēs Ch̄i cultrices natiōes extēta. **Q**uis enim
ppl̄us est, sacris fidei mysterijs ibutus, ap̄d quē nō legat̄ letania
supplicatiōq; cois̄, in q̄ primū dei unū & trini iplorat̄ misc̄dia
deīn oēs sc̄ti & sancte, suo qsq; ordine & noīe, inuocāt̄, ut or-
rent deū pro nob. **Q**uā spū sc̄to dirigēte atq; inspirate, primū
(ut credo) introductā, prorsus eradere libris ac p̄mittere de-
beret ecclīa, si (ut cōtēdūt aduersarij) nō eēt orādī nec hono-
rādī sc̄ti. **Q**uare v̄li illa traditiōe maiorū p longā cōsuetudinē
corroborata, sacrarūq; l̄rarū firmissima autoritate cōprobata
scdm p̄dictā **A**ugustini Iniaz, tota cōstringit̄ ecclīa, obligāt̄q;
singuli i ea, ad illā traditionē obseruādā. **A**liorū p̄uaticatores
erūt iprobi, & graui pcena mulctādī. **Q**uod postremū etiā on-
dit **B. Augustinus** (ut in .xi. distinctiōe eiusdē uoluminis de
cretorū, cap. in ijs rebus, affert eius author) ita scribēs ad **Catu-**
lanū p̄sb̄m. **I**n ijs reb^o, de qbus nil certi statuit diuina scriptu-
ra, mos ppli dei & instituta maiorū, p lege tenēda sunt. **E**t sicut
p̄uaticae

LIBER PRIMVS.

puaricatores diuinæ legū, ita cōtēptores ecclīasticæ cōsue-
tudinū, coercēdi sunt. **H**æc ibi. **A**tqui diuina scriptura, cū in
ueteri, tū in nouo instrumēto satis supq; astruit honorādos eē
sc̄tōs, aptis etiā testimonijs. Idēq; p̄terea propositū, ex ei⁹ prō-
ptuario, rōcinatione ualida multifariā colligi p̄t, ut sequēs suo
loco ostēdet sermo. **A**ccedit illi in sup, mos antiquissimus to-
tius ecclīæ. **V**alētiore igit iure, in eo de sc̄tis uenerādis nego-
cio, cōsuetudo populi ch̄riani, traditionesq; maiorū sunt tenē-
dæ. **E**t q; eā cōstitutionē obseruare cōtēpserit, ut rebellis eccle-
siæ & cōtumax (quēadmodū hic sentit **A**ugustinus) haud se-
cus affici p̄cena debet, q̄ diuinæ legis transgressor publicus,
q̄nquidē mores q; legi nō sunt aduersi, cōsentū utentiū appro-
bati, legē imitat, & legis h̄nt uigorē. **A**pprobatae igit cōsue-
tudinis puaricator, etiā legis habet cōculcator ac uiolat. **O**mit-
to dedica opa, cōplura alia sc̄tōy patrum testimonia, in p̄dicta
undecima dist. libri decretorū, itidē & duodecima, ceterisque
proximis sparsim annotata, qbus promptū est ostēdere, quāti-
faciēda sit cōsuetudo, ab antiq; tpe in ecclesiā introducta, & ha-
ctenus intemerate obseruata. **N**ā locū illū euoluentibus, ea p̄-
tinus occurrēt obuia, atq; ad manū se offerent ultro. ¶ **A**dij-
cit & huic piæ obseruatiōi ch̄rianorū circa sc̄tōy uenerationē
robur nō exiguū, ex multiplici diuersaq; cōstitutōe summorū
pōtificū, q; varijs tpi⁹ secūdū occurrētes occasiōes & causas le-
gitimas, instituerūt uarias solēnitates sc̄tōy celebrādas i ecclīa
q̄ anteanō fuerāt solitæ celebrari. **E**xēpli gr̄a. **S**ergius primus
festū purificatiōis sacrosanctæ uirginis **M**ariæ cæreis accēsis
& sacerdotali b̄ndictiōe cōsecratis, celebrādā sanxit. **I**nno-
centius itē. 4. octauas natiuitatis eiusdē gloriosæ uirginis, solēni-
tati p̄cipuæ adiungēdas statuit. **P**ræterea, sacrosancta synod⁹
Basilien̄sis, festū cōceptiōis cādidiſsimæ eiusdē uirginis, decreto
sessionis tricesimæ sextæ, solēnitatē aut uisitatiōis eiusdē m̄ris
dñi, decreto sessionis q̄dragesimæ tertię, celebriter agēdā cō-
stituit, q̄ nō desunt, q; uisitatiōis beatæ **M**ariæ solēniter cele-
brādæ sanctionē, **V**rbanō sexto attribuāt. **A**d hæc, **E**usebius
papa solēnitatē inuentionis dñicæ crucis (q̄ ipso sedē aplicā
moderatē, facta fuerat) mādauit obseruādā, ut refert liber de-
cretorum

III

Sergius primus.

Innocentius. 4

Eusebius.

De ueneratione Sanctorum.

cretorum, de consecratione dist. 3. cap. Crucis dñi. **V**rbanus etiā **V**rbanus. 4.
quartus, celebritatē sanctissimi sacramēti Eucharistiæ, ordina
uit a toto pplo agendā. Quā profecto laudabilē ordinationē,
cōfirmavit in cōcilio **V**iennensū **C**lemēs. 5. ut in. 3. lib. a se de **C**lemens. 1.
nominatæ, cōstitutionū, titulo de reliquijs & ueneratione san
ctorum, cap. unico, si dñm, diffuse & luculēter explicat. **R**ursus
Calix. 3. festū dñicæ trāsfignationis haud multo añ tpa nra **C**alixtus. 3.
cōstituit, q̄tānis sexta die **A**ugusti celebrādū. **D**eniq; **B**onifa. **B**onifacius. 2.
8. dies festos duodecim **A**ploꝝ, quatuor **E**uāgelistaꝝ, & q̄tu
or doctoꝝ ecclīæ, sub officio duplici solēniter esse celebrādos
decreuit, quēadmodū sextus liber decretaliū (ut uocāt) titulo
de reliquijs & ueneratione sanctorum, cap. vnico. gloriosus de
as. latius expromit. ¶ **P**rætermitto & quidē cōsulito, uarias a
lias festoꝝ solēnitates, institutas a summis ecclīæ catholicæ p̄
fidibus, & diuerso tpe, & diuersis causis, rōnabiliter eos ad id
impellētibus. Ex q̄bus euadit p̄spiciū, eos q̄ oēm sanctorum ue
nerationē aspernātur & excludūt, obstinata fronte cōtraniti
pōtificijs sanctionibus, & hinc grauē inobediētiæ reatū incur
rere. **C**ū em̄ in ueteri lege, nolēs obedire sacerdotis summi i
perio, iubeat morte plecti in tātæ rebellionis expiationē, quā **D**eute. 17.
(oro)metet p̄cā, q̄ summū nouæ legis sacerdotē, imo & cō
plures eorū diuersis t̄pib⁹ ecclīā totā moderatos, cōtēnit, ip̄oꝝ
cōstitutiones de sc̄tis honorādis, puicaciter conculcans, & ha
bens ludibrioꝝ

¶ **G**rauiū scriptoꝝ testimonio cōprobari sanctorum ueneratio
nē, a **C**hristianis in ecclesia obseruandā. **C**ap. V

Neq; p̄mittēda sunt illustriū scriptoꝝ hoc in lo
co testimonia, sanctorum honorationē magnopere no
bis cōmēdāta. ¶ **I**nter q̄s prodeat in primis **B.** **A**mbrosius. 7.
Ambrosius, in q̄dā sermone de sc̄tis martyribus dicens
Cū oīm sanctorum martyꝝ fratres deuotissime natalē celebrare
debemus, tū p̄cipue eorū solēnitas, tota nobis ueneratione cur
rāda est, q̄ in nris domicilijs propriū sanguinē p̄fuderūt. **N**ā
licet uniuersi sancti, ubiq; sint, & oibus proficiat, specialit̄ illi
pro nobis interueniūt, q̄ & supplicia ptulere pro nobis. **M**ar
tyr em̄ cū pati, nō sibi tm̄ pati, sed & ciuibus. **S**ibi em̄ pati
c ad p̄miū

LIBER PRIMVS.

ad præmiū, ciuibus ad exēplū. Sibi patit ad requiē, ciuibus ad salutē. Et paulo post in eodē sermōe. Cūcti igit̄ martyres, de uotissime pcolēdi sunt, sed specialit̄ uenerādi sunt a nob̄, q̄ reliquias possidemus. Illi em̄ nos ofonibus adiuuāt, isti etiā ad iuuant passione. Cū his aut̄ nobis familiaritas est, semp̄ em̄ nobiscū sunt, nobiscū morant̄, hoc est, & in corpore nos uiuētes custodiūt, & de corpore recedētes excipiūt, hic, ne peccatorū nos labes absumat, ibi, ne inferni horror inuadat. Deinde circa eiusdē sermonis finē ait. Et ideo frēs, ueneremur eos in seculo, q̄s defensores habere possum⁹ in futuro. Et sicut eis, ossibus parētū n̄orū iūgimur, ita & eis, fidei imitatiōe iūgamur. In nullo em̄ ab ipsis separari poterim⁹, si sociemur illis tā religione q̄ corpe. Hæc Ambro. Sed qd hortaret̄ alios sacrat⁹ antistes, ad celebrādos insigni ueneratiōe martyres sc̄tōs, si non eēt eorū colēdus dies festus, si null⁹ eēt illis exhibēdus a nobis honor? Esset plane ea exhortatio, in laqueū, decipulā & scāda lū. ¶ Adducat & alius, eiusdē rei testis locupletissim⁹, bt̄is p̄f Aug. q̄ in sermōe de natiuitate S. Iohānis baptiste inqt. Post illū sacrosanctū dñi natalis diē, nullius hoim natiuitatē legimus celebrari, nisi solius B. Iohannis baptistæ. In alijs sc̄tis & electis dei, nouim⁹ illū diē coli, q̄ illos post cōsummatiōnē laborū & deuictū triūphatūq; mūdū, in ppetuas æternitates p̄fens hæc uita parturit. In alijs, consummata ultimi diei merita celebrant̄, in hoc, prima dies, & ipsa etiā hois̄ initia cōsecrant̄ pro hac absq; dubio cā, q̄ p hūc, dñs aduētū suū (ne subito homines insperatū nō agnoscerēt) uoluit esse testatū. Idē q̄q; in principio sermonis de assumptiōe sacrosanctæ uirginis Mariæ. Adest nobis dilectissimi frēs, dies ualde uenerabilis, dies, oim̄ sc̄torū solēnitates p̄cellēs. Adest inq; dies inclyta, dies p̄ clara, dies in q̄ e mūdo migrasse credit̄ uirgo Maria. Et ideo laudes intonet uniuersa terra cū summa exultatiōe, tāta uirginis illustrare excessu, q̄ indignū ualde ē, ut illi⁹ recordationis solēnitas sit ap̄d nos sine maxio honore, p quā meruim⁹ aut̄ rē uitæ suscipere. Satisq; p̄postere iudicādū est, ut cū sc̄torū celebrat⁹ uictorias martyrum, illi⁹ solēnitatē illis nō p̄feram⁹, q̄ huic mūdo ædidit principem martyrum. ¶ Cōsonat huic & sacer Hieron.

II. Augustinus

litm.

causanda

De ueneratione Sanctorum.

Hierony. in sermone de eadē sacre uirginis assumptione dicens Hieronymus
Si deū frēs charissimi ore prophetico in lectis suis laudare iube- Pfall. 150.
mur, multo magis in ueneratione **B. Marię** uirginis mris ei⁹, o
portet eū cū hymnis & canticis diligentius extollere, & dignis
deo iubilare pconijs, ac mysticis honorare munerib⁹. Nulli ei
dubiū, qn totū ad gloriā Chri laudis ptineat, qd digne geni-
trici suę impesum fuerit ac solenniter exhibitū. Hęc ille. Sed
q̄sum ista, si nō eēt honorādi a nob sc̄ti. ¶ Addat supra di- III.
ctis & **B. Bernard⁹**, q in uno sermonū de solēnitate oim sc̄to Bernardus
rū, hoc habet exordiū. Festiuitas sc̄toꝝ oim hodie celebrat, &
dignū est, ut cū omī deuotiōe celebret. Etem si magna uidei-
ee & est, **B. Petri** solēnitas, seu **B. Stephani**, aut cuiuslibet cæ-
teroz, q̄ta est ista, q̄ nō unius tm̄ est, sed uniuersoz. Rursus
in alio eiusdē festi sermone, ita ordit. Festiua nob est dies hęc Idem
& iter p̄cipuas solēnitates, hodierna solēnitas numerat. Quid
ergo dicim⁹? cui⁹ apli, cuius martyris, cuius sancti? Nō unius
alicuius singulariter, sed pariter uniuersoz. Oēs siquidē noui-
mus, festiuitatē oim sc̄toꝝ dici & eē, quā hodie celebramus.
Hęc ibi. Sed qd hęc ip̄a afferret uir sc̄tus in mediū, si nulla es-
sent ueneratione colēdi sancti. ¶ Accedat his & **B. Dionysius** Dionysius.
in libro de ecclesiastica hierarchia, ca. tertij pte tertia, dicens. E-
niūero sc̄toꝝ post pacē illā noim p̄dicatio, eos p̄conio attollit
q̄ pie sc̄tēq; uixerūt, & ad finē usq; uirtutis uia cōstāter (nusq;
ab ea deflectēdo) tenuerūt, nos qdē, ad imitādū beatissimū il-
loꝝ habitū, atq; ad diuina appetēda p̄mia, prouocās ac ducēs
illos aut, ueluti uiuētes p̄dicās, q̄ (ut theologia ait) nō mortifi- Iohan. 5.
cati, sed in diuinā penitus uitā ex morte translati sunt. Sic **Di-**
onysius. Hęc autē sanctoz noim p̄dicatio, nōne p̄clara est san- VI.
ctoz cōmemoratio, & insignis honoratio? ¶ Demū audiatur Damascenus.
Iohānes Damascenus, in. 4. lib. de fide orthodoxa, cap. 16.
ita eandē comprobans sententiā. Honorare decet sanctos, ut
amicos Chri, ut filios, & hæredes dei, quēadmodū ait de illo
quus Iohānes euāgelista. Quicūq; autē receperūt eū, dedit eis Iohan. I
ptatē, filios dei fiet. Quare nō āplius sunt serui, sed filij, si autē Roma. 8.
filij, & hæredes. Hæredes qdē dei, coheredes autē Chri. Et dñs
in sacris euangelijs, apostolis dicit, Vos amici mei estis, non Iohan. 15.
etiam

LIBER PRIMVS.

Damascenus

Math. 11.

etiā uos uocauī seruos, nā seruus nescit qd facit dñs eius. **Hæc** Damascenus. Quinimo deinceps p totū id caput, idē probatissimus author, multis argumētis sc̄tōs esse uenerādos astruit ita circa finē eius, rē propositā colligēs, p singulos sanctoꝝ ordines apta progressionē. Deiparā, ut proprie & uere dei matrē, honoremus. Præcursoꝝ Iohānē, ut prophetā & baptistā & missum & martyꝝ. Neq; eī inter natos mulierū surrexit maior Iohānē, ut dñs dixit, & regni eius, primus præco fact⁹ est. Ap̄s, ut fratres dñi & inspectoꝝ, & ministros in passionibus eius. Et hoc pacto singillatim p ceteros sanctorū grad⁹ inibi procedit Damascenus, oñdens eorū singulos eē colēdos & causā pariter subnectēs. Ceterū nō foret difficile, cōplures alios eiusdē rei testes, eximios authores adducere, qm̄ testimonijs ad eā causā sulciendā accōmodis, passim scatent ipsorū libri. Sed nō uisum est id in p̄sentia necessariū, in re scilicet tā clara & ligda, densam nubem testium inducere, eaq; legentium oculos offundere.

Ob excellentiā uirtutis sanctorū, imitationis exēplū, & patrociniū subsidiū, honorādos eē a nobis sc̄tōs. **Cap. VI.**

Hebræ. 11.

Voniā supra utcūq; monstratū est, sc̄tōs a nob honorari debere, nūc reliquū est oñdere, curnā honorādi sunt, ne id gratis & sine legitima rōne dictū uideat. Inter ceteras autē causas, q̄ merito quēq; dāt impellere ad debitū honorē sanctis impēdēdū, tres potissimū assignari solēt, q̄ nos ad id ip̄m p̄standū efficiāt propensiores. **¶** Prima est, insignis eminentia uirtutis & sanctimonie, q̄ hic uirtutē agētes mirificē claruerūt. Nemo siquidē est, q nō norit, uirtuti honorē deberi, & ijs q uirtute sunt p̄diti, q̄toq; excellentior fuerit uirtus, tāto p̄clatiore afficiēda est honore. Atq; nullus est sanctorū ordo & gradus, & in quibus ordine nullus reponit sc̄tūs, q nō eximio uirtutis splēdore coruscauerit, quiq; nō mirō honorū operū ornatu refulserit. Sancti em̄ p fidē (ut beatus scribit Paul⁹) uicē regna, opati sunt iustitiā, adepti sunt repromissiones, fortes facti sunt in bello, nō corporali tm̄, sed & spūali, cōtra demonē, mūdū & carnē, quē triplicē hostē uictrix dextra fuderūt. **D**emonē qdē, adiutrice dei grā superarunt.

De ueneratione Sanctorum

runt, mūdū cōculcarūt, & carnē edomuerūt, gloriososq; trium-
pho ob p̄clarā hāc & triplicē uictoriā, ccelestib⁹ attris sunt in-
uecti, aureo diademate, a patre q; in ccelis est coronati, & ad ī-
mortalē uitā traducti. Nōne igit panegyrico sunt carmine di-
gni, qd duos eorū labores enarret, uirtutes enūeret, illustrē ui-
ctoriā p̄dicet, & p̄mia ip̄sorū p̄petua etiā cōmemoret? Certe
id recta exposcit rō, ut uiros illos gloriosos laudemus, p̄clara
ip̄sorū opa in ampliorē eorū cōmēdationē referamus, gratul-
lemur eorū gloriā immarcessibili, ad quā ex hac ualle miserīe
sunt euecti, deoq; ip̄sorū sanctificatori gr̄as agamus, de exube-
rante gratiarū munere sanctis collato, cuius adiutorio, ita sunt
glorificati. Nōne uas electionis Paulus, in eplā sua ad Hebræ-
os cōscripta, antiq̄s ueteris instituti patres claro celebrauit en-
comio, illustresq; eorum uirtutes & noia, catalogo qdā sacro
recensuit? Nōne & de iisdē ait Ecclesiasticus: Laudemus uiros
gloriosos, & parētes n̄ros in gnatione sua. Et post descriptas
generatim illorū laudes, mox subnectit. Oēs isti, in gnationi-
bus gentis suae gloriā adepti sunt, & in diebus suis habent in
laudibus. Qui de illis nati sunt, reliquerūt nomē narrandi lau-
des eorū. Deinde singulatim cuiusq; antiquorū patrū, Enoch
Noe, Abraham, Isaac, Moysi, Aaron, Iosue, & caeterorū, p̄cla-
ros enarrat titulos, & acta magnifica. Quid igit insignib⁹ no-
uā legis patribus, est a nobis exhibendū, q; dñm uirtutū & re-
gē gloriā, iā in terris uisum & cū hoibus cōuersatū, & tpe &
ope secuti, neutiq; ab eius declinatū uestigis, sed uirtutib⁹ &
signis splēdidiorib⁹, q; p̄isci & nūc antiquati ritus, patres, cō-
rularūt. Nōne ergo & laudū his debent ampliora p̄conia, &
honor multo cumulator? ¶ Secūdo, sanctorū honorificentia II.
cōfert nobis ad imitatiois studiū, q; ardentē accēdimur, cū ip-
sorū uirtutes in die solēnitatis eorū, n̄rā mentis oculis obijci-
unt. Sunt em̄ egregia sanctorū opa, tanq; sacra qdā faces, nos
ad aemulationē, sequēdosq; mores eorū, suo seruore succēdē-
tes. Qd & Leo papa, in qdā sermone de martyribus affirmat, Leo papa
dicēs. Quotiescūq; fratres charissimi, sanctos martyres solen-
nia celebramus, ita ipsis intercedētibus expectemus a dño cō-
sequi temporalia bñficia, ut ipsos martyres imitādo, accipere

Hebræ. 11.

Ecclesi. 44.

Ecclesi. 45. &
deinceps.

Leo papa.

LIBER PRIMVS.

mereamur æterna. Ab eis em̄, sanctoꝝ martyꝝ in ueritate, fe
 stiuitatū gaudia celebrant, q̄ ipsoꝝ martyꝝ exēpla sequūtur.
 Solēnitates em̄ martyꝝ, exhortatiōes sunt martyꝝ, ut imi
 tati nō pigeat, q̄d celebrare delectet. Sed nos uolumus gau
 dere cū sanctis & tribulationē mūdi nolumus sustinere cū il
 lis. Qui aut̄ sc̄tōs martyres, uel inquātū potuerit imitari nolu
 erit, ad eorū beatitudinē nō poterit puenire. Sic em̄ ap̄s Pau
 lus p̄dicat, dicēs, Si fuerimus socij passionū, erimus & cōsola
 tionū. Et dñs in euāgelio. Si mūdus uos odit, scitote quia me
 priorē uobis odio habuit. Recusat eē in corpe, q̄ odiū mundi
 nō uult sustinere cū capite. Hæc ibi. Cōsonat illi Damascen⁹
 post enūeratos sc̄tōꝝ gradus & ordines, q̄bus honorē debe
 mus, hæc subnectēs. Hoz oim attendētes cōuerationē, æmu
 lamur fidē, bonitatē, spem, zelū, uitā, tolerātā passionū, & su
 stinētiā usq; ad sanguinē, ut & coronā gl̄iæ cū ipsis participe
 mus. Et paulo post in cap. sequēti. Sicut & sanctoꝝ fortia facta
 p̄parāt nos ad fortitudinē, & zelū, & imitationē uirtutis illoꝝ
 rū, & gloriā dei. ¶ Terrio deferēda sunt sanctis honoꝝ obse
 qua a nobis, ut hoc pio officio demereamur eoz patrociniā, ip
 sosq; habeam⁹ pro nob̄ apud deū in cā nr̄a patronos & inter
 cessores. Quā q̄to studio sit nobis enitēdū, ostēdit Iohānes Da
 mascen⁹ libri q̄tti de fide orthodoxa, cap. 16. dicēs. Quātū sa
 ne laborares ut inuenires adiutorē, q̄ ad mortalē regē te addu
 ceret, & pro te ad ip̄m sermones faceret. Adiutores ergo to
 tius gn̄is, deo pro nobis supplicatiōes porrigētes, nō honorā
 di sunt: certe honorādi. Bt̄us itē Dionysius in postremo cap.
 libri de eccl̄iastica hierarcha, eādē astruit sn̄iam his ybis. Itaq;
 scripturę sacre acq̄scēs, utiles eē in hac uita duxerim sc̄tōꝝ p̄
 ces hoc mō sc̄licet. Si q̄s sanctoꝝ munerū desiderio incēsus,
 ad eoz p̄cipiēda pie affect⁹, paruitatis tñ propriæ cōsci⁹, quē
 piā sc̄tōꝝ uiroꝝ adeat, oretq; sibi adiutorē & p̄catorē accede
 re, caplet ex hoc oīno utilitatē cōmoda cūc̄ta excedētē. Fruct⁹
 ei n̄s q̄petit sacratissimis donis, suscipiēte diuina clemētiā, atq;
 in primis in eo amplectente religiosam cognitionē sui, reuere
 tiāq; sanctoꝝ, & laudabile sanctoꝝ petitionū a se postulato
 rū desiderū, cōsentaneūq; his sacratiōre habitum. Est em̄ &
 hoc di

2, Corin. I.

Iohan. 17.

Damascenus.

III

Damascenus.

Dionysius.

De ueneratione Sanctoru e

hoc diuinis sancitū iudicijs, ut diuina munera, ijs q digni sunt sumere, decētissimo p eos tribuātur ordine, q ea tradere non sunt indigni. Hanc si qs spernat sacrosanctā disciplinā, atq in felici elatione seductus, dignū se diuina arbitret, familiaritate sanctosq despiciat, hic certe si petitiones indignas deo, neque sacras postularit, intētoq careat diuinorū desiderio, sibiq ipsi cōsentaneo, imperita postulatione p seipm nunq potiel. Hec Dionysius. ¶ Q si qs obiecit, beatū patrē inibi uerba face- III re de sanctis, hāc adhuc agētibus uitā, qs oñdit eē sollicitādos ab alijs, ut pro eis deū pcent, nō aut de se, q hac uita sunt exempti, & regno cœlesti nūc potiunt, de qbus tñ solis, hic fit p tractatio. Esto id, sed nōne ex eo qd proponit illic Dionysius protin^o recte cōficii idipm qd hic proponimus. Si enī orandi sunt sancti uiri, adhuc mortali corpore & corruptibili (qd ag grauat animā) circūdati, a peccati cōtagio nō oīno alieni, & q a grā dei quā hnt excidere pnt, atq a uirtute prolabi ad iniquitatē, nōne potiore iure & illi sunt orādi, q iā corpe soluti, uite ppetuæ sunt in cœlo participes, nulla prorsus peccati macula coingnati, qq; amplius ad uitia nō pnt decūbere. Quis (oro) dubitauerit, & gratiores eē deo & efficaciores horū pces, cui iā indissociabilr sunt cōiūcti, in cuius cōspectu assidue cōsistūt, flagrātes ardētissimo illi^o amore, q nunq elāguescet, fruentescq ppetua dei uisione, a qua nunq diuellent. Sed hac de re, latior in sequētibus locis futur^o est sermo. ¶ Porro has tres y causas aū dictas, B. Bernardus in uno sermone de festo oim Bernardus sanctorū, ita paucis cōstringit. Fidelis sermo & omni acceptione dignus, ut qs solēni ueneratione prosequimur, etiā simili cōuersatione sequamur, qs beatissimos pdicam^o, ad eorū beatitudinē tota auiditate curramus, quorū delectamur pconijs, subleuemur eorū patrocinijs. Nec sane parū infructuosa inuenit memoria festiua sanctorū, lāguorē, teporē, errorēq depellēs, cū eorū intercessione, iuuēt infirmitas nra, cōsideratiōe beatitudinis, excitei negligentia nra, ignorātia quoq; nra, ipsorum erudiatur exempls. Hæc Bernardus.

¶ Duos errores adinuicē oppositos, quondā pullulasse, circa sanctorū pro hoibus orones, Cap. VII.

Inueniunt

LIBER PRIMVS.

I. **N**ueniunt autem gemini inter se penitus oppositi erro-
 rores, olim fuisse oborti in ecclesia circa hanc materiam
 & quaestionem, orent ne sancti aeternae beatitudinis
 consortes, pro hominibus. ¶ **P**rimus eorum, quod omnibus san-
 ctorum nimium tribuit, & plus quam oporteat, asserentes ipsos sanctos
 etiam pro his quod in impietate & infidelitate hinc decesserunt, deum
 orare, misericordiamque & veniam ipsis impetrare, & hoc pacto ne
 minime hominum, quod tunc libet sceleratus & impius uixerit, atque in pec-
 catis suis mortuus fuerit, tandem a deo damnatum iri. **Q**ue sane
 pestiferum errorem, diuinam iustitiam prorsus aduersum, & promit-
 tentem impunitatem improbis hominum moribus, innuit. **B.** **A**ugu-
 stinus, uicesimo primi libri de ciuitate dei, cap. 18. dicens. **S**unt etiam
 (quales in colloquiis nostris ipse sum exptus) quod cum uenerari ui-
 deant scripturas sanctas, moribus improbandi sunt, & agendo
 causam suam, multo maiorem quam isti promittentes scilicet demoni-
 bus & reprobis hominibus post aliquot annorum supplicia aeterna sa-
 lutem, de quibus in cap. proxime praecedente locutus est) misericordiam deo
 tribuunt erga humanum genus. **D**icunt enim, de malis & infideli-
 bus hominibus diuinitus quidem uerum praedictum esse, quod digni sunt, sed
 cum ad iudicium uentum fuerit, misericordia esse superaturam. **D**onabit enim
 eos (inquiunt) misericors deus, precibus & intercessionibus san-
 ctorum suorum. **S**i enim orabatur pro illis, quoniam eos patiebantur inimicos
 quanto magis, quoniam uidebatur humiles supplicesque prostratos. **N**eq-
 ue enim credendum est (aiunt) tunc amissuros sanctos uiscera misericordiae, cum
 fuerint planissimae & perfectissimae sanctitatis, ut quod tunc orabatur
 pro inimicis suis, quoniam & ipsi sine peccato non erant, tunc non orent pro
 supplicibus suis, quoniam nullum ceperint habere peccatum. **A**ut uero
 deus tunc eos non exaudiet, tot & tantos filios suos, quoniam in tanta eorum
 sanctitate nullum inueniet omnino impedimentum. **H**aec ibi.
Quinimo pro toto id caput iam citatum, adducit idem beatus pro diuersa
 scripturae sanctae testimonia, quibus nituntur hanc suum improbum
 errorem, assertores eius ac auctores fulcire. **I**n. 24. uero eiusdem
 libri huius capite, tradet idem sacer antistes diffuse rationibus eorum, quod
 hunc tutari errorem laborarunt, testimoniisque sacrarum litterarum pro eos
 adductis & prope intellectis, sanam assignat intelligentiam, ab eo-
 rum sensu prorsus alienam, tantaque uesania, penitus ibidem elidit ac
 confutat.

Augustinus

De veneratione Sanctorum.

cōfutat. ¶ **S**ecūdus aut error est eorū, q̄ ofonibus sanctorū de-
trahūt authoritatē, minusq; tribuunt eis q̄ par sit, diēctes, sane
eos ip̄os cū uitā hāc degūt, orare quidē pro alijs, & impetrare
illis a dño bñficia, cū uero corpe exuti ad eternā translati sunt
uitā, nō posse amplius eos pro alijs orare. Et hāc una fuit por-
tio tetri ac pestilētis ueneni, q̄d spurco & uirulēto ore euomu-
it **V**igilātius hāreticus, post Iouinianū & Eunomiū, suos in
hoc impio dogmate mḡtos, & impios duces. **V**t noscāt oēs,
q̄ hac tēpestare cōtēdūt nō esse orādos sanctos aut honoran-
dos, neq; ipsos apud deū ofones pro nobis fundere, nō se no-
uā sectā esse repertoies, sed antiquā & iā olim dānatā hāre-
seos suscitatoies atq; reuocatoies, eandēq; suā hāresim, mltos
annos ab ecclia catholica explosam esse atq; reiectā. Noscant
itidē, qualis & q̄ noxia sit eorū assertio. q̄ tales habeat primos
authores & fatoies, Iouinianū, Eunomiū, & **V**igilantiū, tria
teterrima monstra, q̄ ore trifauci instar tricipitis **C**erbeti, con-
tra eccliam quondā oblatrarūt. ¶ **S**ed claua **H**erculea iā olim
cōtudit ora **V**igilantiū, in sanctos impie obtreclantia, beatus
pater **H**ieronimus, & acerrime hanc eius impietatē (iā unde-
cies centeni fluxerūt anni) improbauit. **Q**ui fortissimus fidei
propugnator, in suo ope, ipsius **V**igilantiū cōfutorio, inter
cetera, cōtra ip̄m negantē sanctorū pro nobis patrociniū, ait.
Dicis in libello tuo, q̄ dū uiuim⁹, mutuo orare possum⁹, post
q̄ aut mortui fuerimus, nullius sit pro alio exaudienda oīo, p̄-
sertim cū martyres ultionē sui sanguinis obsecrantes, impetra-
re nequuerint. **S**i apli & martyres adhuc in corpore cōstituti
pnt orare pro ceteris, qm̄ de se adhuc debēt esse solliciti, quāto
magis post uictorias, coronas, ac triūphos? **V**nus hō **M**oyfes
sexcentis milibus armatorū impetrat a dño ueniā. **E**t **S**tephas
nū imitator dñi sui & primus martyr in **C**h̄so, psecutoribus
ueniā deprecāt. **E**t postq̄ cū **C**h̄so esse cōeperint, minus uale-
bunt? **P**aulus apl̄us ducentas septuaginta sex, sibi dicit in nau-
aias cōdonatas. **E**t postq̄ resolutus esse cōperit cū **C**h̄so, tūc
ora clausurus est, & pro ijs q̄ in toto orbe ad suū euāgeliū cre-
diderūt, mutire nō poterit, meliorq; **V**igilātius, canis uiuēs, q̄
ille, leo mortu⁹. **R**ecte hoc de **E**cclia pponeres, si **P**aulū in
spū mortuū cōfiterer. **H**ec **H**iero.

Vigilantius
Iouinianus,
Eunomius

Hieronimus. *En tū h̄ h̄ h̄*

Apoca. 6

Exodi. 35

Act. 7

Act. 27

Eccl. 9.

LIBER PRIMVS.

¶ Ecclesiā catholicā, inter duos p̄dictos errores, mediā ueritatis uia tenere. Cap. VIII

T ecclesia sancta, q̄ a spū ueritatis illuminat ac regit ab utroq; iā dictorū errorū, extremas & inter se ex diametro oppositas tenentiū partes, cauta declinat atq; media uia, tanq̄ inter periculosam Scyllam &

I Charybim, suā cymbā tuto deducit. ¶ Eniuero nō recipit ipsa, orationē sanctorū fieri pro ijs q̄ in iniquitate sua aut incredulitate iā mortui sunt, secūdū cōmunē & ordinatā a deo legē, nō ignorās scriptū esse. Qui nō crediderit, cōdēnabit. Et q̄ nō credit, iā iudicat⁹ est, q̄d q; sine fide impossibile est quēq; placere deo. Et iterū. Neq; habitabit iuxta te malignus, neq; permanebūt iniusti añ oculos tuos. Et rursum. Si ceciderit lignū ad austrū aut ad aquilonē, in q̄cūq; loco ceciderit, ibi erit. Pro ijs itaq; q̄ tēpus adhuc hñt p̄nitentiā, & hic uitā agūt quā in melius cōmutare p̄t, a malo p̄terito respiscētes, orōnes sc̄tōrū siue in terris adhuc degentiū, siue in coelis cū deo regnātū utiliter fieri ipsa admittit. ¶ **Q** si quispiā hic obiecerit, **B. Gregoriū** adhuc sup̄stitē, orasse diuinā maiestātē & clemētiā pro aia Traiani impatoris Romani, quingētos fere annos añ cum mortui, impetrasseq; illi salutem aeternā. Huic adhibenda est responsio, nō debere quidē cuiq; incredibile uideri, q̄d de Traiano iā adductū est. Tū q; idip̄m, cōplures grauissimi scriptores & probatissimæ apud oēs autoritatis, l̄ræ monumentis tradiderint, q̄ dictis nō est temere detrahēda fides, neq; leuiter refragandū. Tū etiā, q; sile quiddā in alijs factū fuisse interdū lectitat, plerosq; scilicet in infidelitate aut p̄ctō ad mortem ex hoc mūdo sublato, precibus sanctorū, in huius uitæ p̄grinatione adhuc tūc subsistētū, fuisse ad uitā reuocatos, & demū aeternæ salutis munus cōsecutos. Eniuero **S. Philippus** ap̄l̄s, filiū p̄tificis idolorū & duos tribunos p̄secutores suos, pestifero draconis afflatu extinctos, uitæ restituisse legit. **Beatus** itē **Matthæus** ap̄l̄s & euāgelista, filiū regis Aethiopū (quē magicis suis carminib⁹ nō potuerūt malefici suscitare) orōne ad deū fusa, reduxit ad uitā. Ad hæc, frater regis Indorū, sancti **Thomæ** ap̄li interuēctione, uitæ est redditus, & de magnifico pa-

Marci. 16
Iohan. 3
Hebræ. 11.
Psalm. 5
Ecclesi. 11.

Gregorius

Traianus

Philippus.

Matthæus

Thomas

De veneratione Sanctorum.

fico palatio in cœlis extructo, architecto ipso **Thoma**, testi-
moniū phibuit. Rursum **S. Martinus** inter tres mortuos a se **Martinus**
resuscitatos, quēdā q̄ laqueo sibi mortē cōsciuerat, p̄cibus su-
is reduxit ad uitā, aliū q̄q; adhuc catechuminū, itidē rediuitū
reddidit. Multa q̄q; id genus exēpla, in historijs acta sctōꝝ re-
ferētibus, & nequaq̄ asp̄nandis aut cū sup̄cilio reiiciēdis, pasi-
sim occurrent. Quinimo & **B. Augustin⁹** in primo libro de **Augustinus**
aīa & eius origine, cap. x cōsile quippiā cōmemorat de **Diuo**
crate, fratre sanctæ **Perpetuæ**, q̄ septēnis mortuus fuerat, & i **Diocrates,**
Perpetua,
mortis dānationē ierat, Soror aut̄ ipsius, imminēte suo marty-
rio, & cū pro **Ch̄so** esset moritura, dñm pro illo rogauit, atq;
ut a p̄cenis trāsseret ad requiē, impetrauit. Quid igit̄ prohibe-
bet, idē & de **Traiano** factū esse existimare? ut beati **Gregori**
precibus, aut ad uitā hāc mortalē fuerit reuersus, ad agēdā de
peccatis suis p̄cinitētā, q̄d uero est similis, uel q̄ aīa eius, alio
quis mō (quē deus nouit) purgata, transferit ad uitā p̄petuam.
¶ Veruntū id nulli hoīm fiduciā suggerere debet, q̄ cōsimi-
li mō, sancti cuiuspiā precibus (etiā si peccatis suis mortuus fu-
erit) aeternā uitā cōsortiū assequet̄. Nēpe q̄ de **Traiano** & cæ-
teris hic citatis, mō dicta sunt, gratuito dūtaxat diuinæ uolun-
tatis indultu illis fuere cōcessa, præter ordinariæ cōmunisq; le-
gis cōstitutionē, a qua deus hos pro suo nutu atq; bñplacito ex-
emit. Nō em̄ ita, definitis a se legibus ipse subijcit, ut nō possit
priuilegio q̄dā singulari, p̄ter eas cuiq; aliqd liberat̄ p̄stare,
Atq; priuilegia paucōꝝ, nequaq; faciūt legē, neq; promiscue
in oēs extēdunt, aliq; priuilegia non essent, nec dici possent.
Stulte igit̄, temerarie, & insipiēter cōsideret, q̄ se q̄q; ubi aeter-
ni delicti reus esset post mortē, speraret horū añ dictōꝝ exem-
plo, p̄cuiusq; sanctorū intercessionē, ad uitā reuocatū iri, aut cō-
secutus aeternā fœlicitatē. Quñquidē solus ipse deus nouit, q̄
bus id p̄cipui muneris priuilegiū sit impartiturus, & q̄d unip̄-
stat, alteri citra iniuriā recusare, denegareq; potest, cū idip̄m,
in sola eius sup̄bona uolūtate sit collocatū. Quæ aut̄ in huius
capitis principio dicta sunt, secundū cōmunē ac ordinariā dei
legē ita se habere, sunt intelligenda. Cui solide innitētes, exit-
stimem⁹ animę peccatrici solutę uinculis corporeis, & eterna

LIBER PRIMVS.

dānatione dignæ, nō impēdi nec prodesse ofones ecclīæ, neq;
 debere quēpiā uana lactari spe, aut inani cōfidentia niti, stult
 III. tate fiducia, subleuationis earū orationū. ¶ Sed rursum insi
 stet fortasse aliq̄s, & obijciet in p̄dictor̄ cōfutationē, ea beati
 Mat. 16. Gregorij uerba, q̄ legunt̄ in homilia euāgelij secundū Mat.
 Si q̄s uult uenire post me, abneget semetipsum, & tollat cru
 cē suā & sequat̄ me, q̄d de sanctis legit̄ martyribus (est aut̄ illa,
 inter quadraginta sancti patris homilias sup̄ euangelia, ordi
 ne tricesimalc̄da) ubi de ipsis sanctis loquēs ait. Hos ergo fra
 tres charissimi, in cā nestri examinis quā cū districto iudice ha
 bebitis, patronos facite. Hos in die tanti terroris, illius defen
 sores adhibere. Certe si apud quendā magnū iudicē, cā q̄libet
 uestra esset die crastino uentilanda, totus hodiernus dies in co
 gitatione duceres, patronū uestra fraternitas q̄reret, magnifq;
 precibus ageret, ut apud tātū iudicē sibi defensor ueniret. Ec
 ce districtus iudex Iesus, uenturus est, tātū illius angelor̄ & ar
 changeloz̄ cōciliij, terror adhibet̄. In illo cōuentu, cā nra dis
 cutit̄, & tñ patronos mō nō requirimus, q̄s tūc defensores ha
 beamus. Assunt defensores nri, sancti martyres, rogari uolūt
 atq; (ut ita dixerim) q̄runt, ut q̄rant. Hos ergo adiutores, vris
 ofonibus q̄rite, hos protectores uestri reat̄ inuenite, quia ne
 punire peccatores debeat, rogari uult & ip̄e qui iudicat. Hæc
 Greg. Quib̄ plane uerbis hortat̄, ut sanctos nobis asciscam̄
 patronos, q̄ in die examinis nri extremi, corā iudice pro nobis
 loquant̄, atq; in die iudicij nri ferāt causæ nre patrociniū. Sūt
 igit̄ (inquiet) & tunc, sancti pro nobis oraturi. ¶ Verū hæc ob
 iectanti reddēda est responsio, probe quidē & uere dicta eē il
 la uerba Gregorij, sed ea recte intelligi debere. Non em̄ illis
 innuit ip̄e Gregorius neq; admonet, q̄tendos esse sanctos no
 bis patronos, q̄ in die iudicij extremi primū, & non añ, causæ
 nre corā deo patrocinent̄, sed q̄, dū hic uiuimus, pro nobis in
 tercedāt, deūq; suis precibus reddant mortalibus placabilē, ue
 niā q̄q; nobis impetrēt peccatoz̄, & grām ad bñ operandum.
 Et ita patrociniū eorū, nobis adhuc in stadio curretibus im
 p̄sum, magnā in die iudicij attulerit causæ nre opē, qm̄ & re
 missionē obtinuerit nob̄ delictor̄, & grām dei, pariter ac glo
 riam

De veneratione sanctorum.

riā æternā. Quare p̄ hmōi patrociniū, a sanctis cū hic uiximus nobis exhibitū, tūc n̄ra cā felicit̄ corā sup̄no iudice agēt, ne q̄ in dānationē n̄ri, sed saluationē æternā definiet. ¶ Quare III nō usq̄quaq̄ probāda uidef̄ illa iudicij extremi in pictura re- præsēntatio, q̄, b̄tā uirgo Maria & S. Iohānes baptista effigi- ant̄ flexis añ summū iudicē genibus, tanq̄ sint oraturi in distri- cta illa discussione Ch̄m, pro ijs q̄ aderūt iudicandi. Nō em̄ tūc orōni locus erit aut precibus, sed seuerō tantū examini, & ferēdā in quēq̄ pro meritis sniā. Neq̄ deipara uirgo tūc cre- dit oratura d̄m̄ pro iudicādis, sed coalescētura iudici, & pari- ter orbē terrarū iudicatura. Si em̄ regina Austri surget in iudi- cio cōtra generationē incredulā Iudæorū, & condēnabit eam q̄d̄ni idē faciet regina cœli, & d̄nā mūdi, ac iudicis m̄i. Cū it̄i de promiserit suis apl̄is Ch̄s, q̄ sedebūt in die iudicij sup̄ se- des duodecim, & iudicabūt duodecim tribus Israel, sanct̄ ne Iohannes (q̄ inter natos mulierū, ipsius d̄ni testimonio, nō sur- rexit maior) illis etiā coassidebit, futurus tūc mūdi iudicator. nō orator pro mūdo. Rursus B. Paul̄ de sanctis dixit, q̄ an̄ I. Corin. 6. gelos iudicabūt, & Sapiēs de iisdē, q̄ iudicabūt nationes. Nū Sapien. 2 q̄d̄ illo sanctorū (q̄ iudiciariā sortient dignitatē) numero exclu- dent̄ baptista d̄ni, sc̄t̄s ab utero matris, & illa sanctarū sancta sacratissima uirgo, q̄ sanctū sanctorū mūdo protulit̄ ut hi duo nō iudicādi, sed orandi tm̄ functuri sint ibidē officio. Certe q̄ in illo nouissimo die, sanctorū emendicabūt suffragia, p̄similes (timeo) habebunt̄ fatuis uirginibus, q̄ p̄ clamorē media nocte factū de aduētū sponsi (ut habet euāgelica parabola) excitatā a somno, petiuerūt a sapētibus uirginibus oleū, q̄ extinctas su- as lāpades ornat̄, q̄d̄ tm̄ nō impetrarūt. Tunc em̄ tres uiri isti Noe, Daniel, & Iob, iustitia sua liberabunt aīas suas, & nō li- berabunt filios suos neq̄ filias, sed ipsi soli liberabunt, quēad- modū d̄ns p̄ Ezechielē denunciauit esse futurū, qm̄ in terrā ali- quā peccatricē imiserit famē, malas bestias, aut gladiū uitorē, in cui⁹ medio fuerint iuēt̄ illi tres uiri iusti. Cū desudam⁹ ignē adhuc in p̄senti agone, & nostrā hic agimus peregrinationē, p̄sunt nobis sanctorū patrociniā, & pro tp̄is illius curriculo, i- plorāda sunt impensius eorū suffragia. Sed aliquantisper di-
d 3 gressi,

LIBER PRIMVS.

gressi, nūc dimissum repetamus iter. ¶ Nec minus ecclia sc̄a, ab opposito ei q̄ mō improbatu est, declinat errore, alteroq̄ extremo, inficiate sc̄os in cœlo, pro nobis hic degētibus preces ad deū fundere. Ipsa q̄ppe, sedula deprecatione, sc̄os oēs orat, ut intercedere dignent̄ pro nra oīm q̄ salute. Christiferam q̄q̄ uirginē & singulos sc̄os obsecrat, ut orēt pro nob̄ ad dominū. Deniq̄ & deū ip̄m supplex orat ecclia, ut sc̄os ip̄os, p̄ nobis orātes pro sua benignitate exaudiat. Qd̄ nequa q̄ generali cōstitutiōe & obseruatiōe faceret assidue, si nō haberet p̄ suafum atq̄ indubitātū, sc̄os cœlesti cōsortio ascriptos, p̄ nobis adhuc in terra agētibus deū orare, eorūq̄ p̄ces, ip̄i deo nō esse ingratas. Media itaq̄ inter duos istos errores extremos uia, incedēs ecclia catholica, cōstitet sanctos, supernæ ciuitatis Hierusalē foelicissimos ciues, deū orare pro ihs q̄ in hoc mundi stadio currunt, p̄nitentiæq̄ locū adhuc habent.

¶ Animas humanas q̄ nihil hnt purgādū, cū primū corporibus solutæ sunt, cœlesti gloria perfrui. Cap. IX

Luca. 6

Ed ne sup arenā, fabricæ nra fundamētū collocare uideamur, qn̄ poti⁹ supra firmā petrā, anteq̄ ad ulteriora progrediamur, opus est hoc loco & diuina scripturæ testimonijs, sc̄osq̄ patrū authoritatibus oñdere, aias sanctorū q̄ legis euāgelicę tpe obdormierūt in dño, cū primū uinculis corporeis absolute fuerint, protin⁹ ad æternæ quietis tabernacula traductas esse, & clara dei uisione glorificatas. Quinimo in uniuersum, quascūq̄ aias hoīm post Ch̄i in cœlis ascēsiōne, nihil in se hntes expiandū, cū suorū corporū nexibus soluunt̄ cōtinuo ad cœlestē euehi gloriā deiq̄ faciē clare cōtueri. Neq̄ illoꝝ esse assentiendū sn̄æ, q̄ dicūt sanctarū aiarū gloriā differri usq̄ in cōsummationē seculi, diēq̄ extremi iudicij, q̄ rursus suis uniant̄ corporibus, ut cum illis primū p̄cipiāt suorū opeꝝ p̄miū, cū q̄bus ptulerūt bñ operandi labore. Quæ sane impia assertio, & sacris l̄is prorsus aduersa, si admittat̄, protinus dispereūt sanctorū pro nob̄ ofones in cœlis, interimantq̄ eorū suffragia, qn̄imo & aperit̄ tū fenestra huic improbo errori, q̄ nō sint orādi a nob̄ sancti, neq̄ sup̄pliciter inuocādi. At q̄o qm̄ utrūq̄ paulo post cōprobare, nobis est

De veneratione Sanctorum.

bis est animus, q̄ & sancti in cœlesti gl̄ia beati, orent pro nob̄
& q̄ ijdē sint a nobis imp̄suis orādi, añ oia ondendū est, ipos
ex q̄ corporib; suor; glebas reliquerint, participes esse cœlestis
glor̄iæ, & in cœlis beatos. Qd sequētib; annitemur astruere
rōnibus. ¶ **Prima.** Sancti patres tpe ueteris legis, pie in dño **I**
defuncti, cū primū exuti fuerūt corpe, tanlati sunt in requiē,
utpote in sinū **Abrahæ**, uti cōstat apte ex euāgelio, de **Laza**
ro delato ab angelis in placidū illud sanctarū aiar; receptacu
lū, ubi cōsolationis erat locus. Et illic nulla affecti pcena, mo
lestiā sensibilē inferēte, expectabāt beatā spem & aduētū gl̄iæ
dei. Aequo igit iure, imo & potiore, nūc aiæ sanctæ cū pri
mū suis exuūt corporib;, traducunt in requiē beatitudinis æ
ternæ, q̄nquidē nullū iā est impedimentū, qd eas remorei ab
illius gloriæ introitu ac pceptione. ¶ **Scda.** Prop̄sior est deus **II.**
ad miserendū, q̄ ad puniendū, ut recte sentit **Augustinus**, &
clare colligit ex illo uerbo dñi in **Exodo.** Ego sum deus, uisi
tans iniquitatē patrū in filios, usq; ad tertiā & quartā generatio
nē, & faciēs misericōdiā ihs q̄ diligūt me, in milia. Atqui deus, get
hēnali supplicio punit aiās i p̄ctis suis mortuas, cū primū cor
poribus sunt exutæ, ut plane liquet ex illo uerbo beati **Iob,** de
reprobis. Ducūt in bonis dies suos, & in p̄cto ad iferna des
cē dūt, & ex testimonio euāgelico, de diuite epulōe, q̄ mortu
& in inferno sepult^o eē phibet, flāmaq; cruciat^o in loco tormēto
rū. Valētiorē igit rōne, sc̄tās aiās statim post resolutionē a su
is corpib; æternæ getis beatitudine deus remunerat. ¶ **Tertia**
rō. **Chrs** latroni in cruce p̄nitentiā salutarē & fructuosam a
gētī, petētīq; ab eo ut sui eēt memor, r̄ndit. Amen dico tibi,
hodie mecū eris in paradiso. Qd haud dubie cōpletū est, & aiā **Luca, 23.**
illi^o ilico post solutionē a corpe, p̄cepit diuinæ uisionis partici
pationē, noie paradisi in uerbis dñi designatā. Cū igit superne
gloriæ p̄ceptio nō fuerit in illo dilata usq; ad mūdi cōsumma
tionē, sed statim post sepationē a corpe eidē indulta, cū(oro)
in alijs aiabus sc̄tis, nihil qd expiatione indigeat h̄ntib;us, diffe
ret diuinæ uisionis cōicatio usq; in extremū iudicij diē & nō
protin^o eis, cū corpe exceſſerint, indulgebūt. ¶ **Quarta.** **Chrs** **III.**
dominus noster, humani generis redēptor est & saluator, uir
tuteq; suæ acerbissime passionis tulit chirographū decreti qd

LIBER PRIMVS.

aduersum nos erat, & affixit illud cruci, morteq; sua uiuifica
Coloss. 2. pro nobis satisfactoria, & effusione sui preciosi sanguinis, rese-
 rauit nobis portas cœli, pctō primorū parentū oclusas. Ergo
 post illā Chri pro nobis oblationē factā in cruce, p̄solutūq; no-
 stræ redēptionis præciū, amotū erat impedimentū, qd prius
 retardauerat introitū sanctarū aiarū in cœlestē patriā. **Quocir-**
v ca reclusis iā foribus regni ætherei, nihil est reliquum, qd aias
 sanctas & oino mūdas remoret ab ingressu paradisi. ¶ **Quin-**
ta. In gloriosa sua ascēsiōne, Chrs aias sanctorū patrū infernis
 locis eductas, secū euexit ad cœli palacia, quēadmodū **B. Pau-**
Ephes. 4. lus ad Epheseos scribēs, ait. **Ascendēs Chrūs in altū,** captiuā
 duxit captiuitatē, dedit dona hoibus. Illi igit sancti patres, cū
 Chro in cœlū traducti, facti sunt participes æternæ gloriæ,
 neq; diuinæ uisionis fruitio in eis est prorogata usq; ad extre-
 mū v̄l̄s iudicij tēpus. Cur igit in alijs, q hinc sancte & pie dis-
 cedūt nihil hñtes expurgandū, differet cœlestis gloriæ remu-
VI. neratio, in cōsummationē usq; seculi. ¶ **Sexta.** Inter baptismū
 & circūcisiōnē antiquæ legis, id assignat discriminis, q; circun-
 cisiō, suo tpe nō apuit ianuā paradisi ijs q eā rite susceperūt, s; **q;**
 placidas tm̄ sedes illis indulsit in sinu **Abrahæ,** qad p̄solutum
 esset p̄cium pro humani gñis redēptione. **Baptismus** uero ja-
 perit ianuā regni cœlestis oibus, q lauacro illo regenerationis
 sunt abluti, tāta quidē efficacia, ut siquē post pceptū baptismū
 cōtingat ex hac uita migrare, nulla deinceps cōtracta peccati
 labe, is protinus euolet in cœlestia regna, quēadmodū in ca-
 nonicis sanctionibus cap. maiores, titulo, de baptismō & eius
 effectu, definitū est. **Is** aut baptismi effectus mō dictus, nequa-
 q̄ locū haberet, si aiarū q nullā hñt eluendā maculā, gloria dif-
 ferret usq; in finē mūdi. ¶ **Septima.** **Nullus** inficiabit, sacratis-
VII. simā uirginē **Mariā** dei matrē, cū ex hac ualle miseræ assum-
 pta est ad æthereū thalamū, protinus gloriæ cœlestis beatitu-
 dinē cōtinuisse, & clarā dei uisionē, qsi quidē ecclia sancta glo-
 riosam eius in cœlū assumptionē solenni ueneratione quotā-
 nis celebrat, & de ea reuerēter cōcinit. **Exaltata** est sancta dei
 genitrix, sup choros angelorū ad cœlestia regna. **Quod** igitur
 de ipsa indubitato admittūt oēs, cur nō idē admittent de sc̄tis
Petro

De veneratione Sanctorum.

Petro & paulo, & alijs quibusque, qui pie obdormierunt in domino: Si quidem in omnibus hisce nihil est piaculi, quod aditum regni caelestis ipsis occludat. Est igitur idem, & de quibusvis animabus sanctis sentiendum. De sanctis identidem martyribus, id in ecclesia canitur pronuntium. Gaudent in caelis animae sanctorum, quae Christi uestigia sunt secuti. Atque modo in caelis gaudium obtinent, si necdum admittuntur ad dei uisionem sed illius expertes ad finem usque mundi degunt: ¶ Octaua. Angeli sancti, puerorum in Christo credentium custodes, iugiter obtinent claram dei uisionem in caelis, secundum illud uerbum domini in euangelio. Angeli eorum spiritus uidentur faciem patris uestri, qui in caelis est. Atque sancti qui pie in Christo uixerunt, per bonorum operum studium assumpti sunt ad sacros angelorum ordines, aut inferiorum, aut superiorum, pro antiquae uitae qualitate ac conditione. Igitur sanctae animae post resolutionem a corporibus suis, statim etiam uidentur faciem patris caelestis, absque ulla gloriae procrastinatione. ¶ Nona. Sanctus Paulus ad Philippeneses scribens, dicit se cupere dissolutum & esse cum Christo. Dissoluti quidem, per animae a corpore separationem, & esse cum Christo, per gloriae caelestis participationem. Qui autem id cuperet, nisi animae sanctorum post dissolutionem a corpore, statim Christo in gloria coniungerentur. Idem etiam, in secunda ad Corinthios epistola dicit. Sciens quod dum sumus in hoc corpore, peregrinamur a domino, per fidem enim ambulamus, & non per speciem. Audemus autem, & bonam uoluntatem habemus, magis peregrinari a corpore, & praesentes esse ad dominum, & idem contendimus siue absentes siue praesentes, placere illi. Non autem uellet illud apostolus, quod secundum constituta dei legem, fieri minime posset. Animae igitur sanctorum, dissolutae carcere corporis, & peregrinantur a corpore, & praesentes sunt ad dominum, facie ad faciem eum contemplantur, & iam secundum speciem beati. ¶ Decima. Animae sanctorum, interfectorum propter uerbum dei, in sacra uisione conspectae sub altari, cum expeterent a deo iustitiam exerceri in suos persecutores, acceperunt diuinum rursus, quod requiesceret adhuc tempus modicum, donec compleantur conserui & fratres eorum. Et datae sunt illis singulae stolae albae, quae significat felicitatem & requiem animarum in gloria caelesti, separatae adhuc a suis corporibus. In extremo uero iudicio alteram recipient stolam, utpote gloriam corporis, quam in terra sua (ut ait propheta) dupliciter possidebunt. Igitur animae beatorum, e in super

VIII.

Mat. 18

IX.
Philip. I

2. Corin. 5

X
Apoca. 6

Isaia. 67

LIBER PRIMVS.

Apoca. 14 in supna ciuitate Hierusalē nunc stola gloriæ sunt indutæ, & ad diuinæ uisionis spectaculū admissæ. Qd etiā ostendit uox illa, cælo delapsa. Beati mortui, q in dño moriunt. Amodo iā dicit spūs, ut requiescāt a laboribus suis. Opera em̄ illoꝝ, sequunt̄ illos. Qñō aut̄ a laboribus suis requiescerēt aiæ, in dño mortuæ, si nō essent assecutæ requiē illā, q̄ est in clara dei uisio.

XI.
Augustinus

¶ **V**ndecima rō. **B. Augustinus** in libro de definitionibus orthodoxe fidei & ecclesiasticis dogmatibus, cap. quadragessimosecūdo, eandē astruit sniam dicēs. Post ascensionē dñi ad cælos, oim̄ sanctoꝝ aiæ, cū Ch̄o sunt, & exeuntes de corpore, ad Ch̄istū uadunt, expectātes resurrectionē corpis sui, ut ad integrā & perpetuā beatitudinē, cū ipso pariter imutentur. Sicut & peccatoꝝ aiæ, in inferno sub timore positæ, expectāt resurrectionē sui corpis, ut cū ipso ad pœnā cōuertant̄ æternā. Hæc ille. Quid rogo p̄t hoc testimonio dari aptius?

Idem.

Idē q̄q̄ in libro meditationū, cap. 23. loquēs ad sctōs de deo, ait. Per ip̄m uos rogo, de cuius pulchritudine iā satiamini, de cuius beatissima uisione semp̄ gaudetis. Sola aut̄ clara dei uisio cū intētissimo amoris ardore, aias beatas satiat, scdm̄ illud p̄phetæ uerbū. Satiabor, cū apparuerit gl̄ia tua.

XII.

Psal. 16.
Ambrosius

¶ **B. Ambrosius** in libro de bono mortis, eidē cōsonat sniæ, cū inqt. Animę purgatę, post corpoꝝ claustrū, uisione spūali (q̄ est p̄ speciem) uidēt̄ deū. Visio aut̄ p̄ speciem, ea est, q̄ ab ap̄lo nominat̄

I. Corin. 13.

Bernardus
Malachias

minat̄ uisio q̄ sit facie ad faciem, cōprehēdens atq̄ cōplectēs p̄cipuū gloriæ cœlestis portionē. Demū **S. Bernardus** in sermone de sancto **Malachia** ep̄o **Hiberniæ**, apud **Clarāuallem** uita defuncto, interrogās primū, ait. Nunqd̄ nō uiuit̄ aiā scilicet **Malachiæ**, deinde respondēs subnectit. Vtiq̄, & beate. Mox ad eū uerba conuertens, subiicit. Nec iā in fide ambulās, sed in specie regnas. In specie aut̄ regnare, est facie ad faciem deū uidere. Demū alias multas autoritates ac rōnes, ad eandē faciētes rē, affert copiose ac ubertim eximius uir ac p̄clarus

Gabriel Biel, in lectione sexagesimaseptima

suæ expositionis super canone missæ,

ubi eandē materiam diffuse

pertractat.

De veneratione Sanctorum.

¶ **Q** sancti in caelo gloriosi, pro nobis hic agentibus orant deum, multis rationibus ostendi. **Cap. X.**

¶ **A** vero nunc rationibus pariter & scripturae testimoniis opera patrum est patefacere, quod sancti ipsi, curiae caelestis incolae, orant pro hominibus in hac peregrinatione adhuc consistentibus. Et rationum quidem prima sit haec.

¶ Planum est omnibus & receptum, ut reor, sanctos viros hanc adhuc vitam ducentes, pro alijs etiam uiuentibus saepius orasse deum, & quotidie etiam utiliter atque efficaciter orare, secundum illud **B. Iacobi** uerbum **Orate** pro inuicem ut saluemini, multum enim ualet deprecatio iusti assidua. **Beatus** item **Paulus** ad **Timotheum** scribens, exposcit primum orationes, obsecrationes, petitiones, & gratiarum actiones fieri, per regibus, principibus, & omnibus qui in sublimitate sunt constituti. **Nonne** & caput nostrum **Christus** in cruce pedes, secundum propheticum oraculum pro transgressoribus orauit, ut non periret, & exauditus est pro reuerentia sua. **Qui** enim spectaculo illi affuerant, uisis in morte eius insolitis signis, percutientes pectora sua (ut scribit **Lucas**) reuertebantur. **Idem** etiam orandi formam nobis prescribens, pro alijs ut oremus docuit, cum non quaeque pro seipso singulatim, sed pro omnibus communiter orare instituit, per dictiones pluralitatem designantes, hoc modo. **Pater** noster qui es in caelis, panem nostrum quotidianum da nobis hodie, & dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, & ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo. **Amen.** Sed quod antiqui patres, **Abrahamam, Isaac, Iacob, Moysen, & Aaron** referant quod sanctos prophetas, **Samuelem, Esaiam, Hieremiam, & caeteros** commemorant quod pro alijs sedulo orasse legunt, & salutaria illis a deo beneficia impetrasse, quemadmodum sacra ueteris instituti ab uide testatur historia. **Atque** sancti ipsi corporeis absoluti tuniculis & nunc assistentes ante conspectum dei, neque quod deteriore sunt conditione ut preces pro nobis deo fundant, & ab eo exaudiantur, quod fuerant, quoniam adhuc in huius mundi tenebantur ergastulo, imo longe meliore & commodiore, quemadmodum sequentes ostendent rationes. **Igitur** & ipsi sancti, nunc orant in caelo pro nobis. **Secunda** ratio. ¶ **Sancti** adhuc in carne constituti, in similitudinibus aerae & affectibus erant obnoxij, mutabilitatisque de bono in malum subiecti, & proinde de sua salute consequenda non parum

LIBER PRIMVS.

adhuc solliciti. Nunc uero cōstituti ciues & domestici dei, cō-
ualuerūt ab omni infirmitate spūs, nō amplius in malū demu-
tabiles, & iā de sua beatitudine securi, quē admodū **B. Augu-**
stinus in libro suarū meditationū, cap. 23. in pia orōne quā ad
sanctos in spū deuotionis dirigit, phibet dicens. **F**elices san-
cti dei oēs, q̄ trāsistis huius mortalitatis pelagus, & peruenire
meruistis ad portū ppetuæ quietis, securitatis & pacis, securi
& tranquilli, sempq; festiui atq; gaudentes estis. **O**bsacro uos
p̄ patris charitatē, qui securi estis de uobis, solliciti estote de no-
bis. **S**ecuri estis de uestra immarcessibili gloria, solliciti estote
de nra multiplici miseria. **E**t cætera in cōsimilē snām cōsequē-
tia, q̄ mira animi dulcedine synceritateq; prosequit, & demū
ita cōcludit in calce. **O**rate dñm, orate p̄ssimi, orate oīa agmi-
na sanctorū, & uniuersi cœtus beatorū, ut uestris p̄cibus meri-
tiscq; adiuti, s̄alua naue & integris mercibus peruenire merea-
mur ad portū æternæ salutis & quietis, & continuæ pacis, &
nunq; finiēdæ securitatis. **S**i igit hoc in mūdo pro alijs orarūt
sancti, nōne fortiores iā facti & beatiores, ualentiore iure idē
p̄stabunt munus, iā in cœlo gloriosit. ¶ **T**ertia. **C**ū adhuc con-
sisterent in hac ualle miseriæ sancti, nō oīno fuerūt immunes
peccati, sed huius uix lutulētæ puluere, pedes habuerunt ali-
quātulū cōspersos, dicēte dilecto **C**hri discipulo, in prima sua
ep̄la canonica. **S**i dixerimus q̄a p̄ctm̄ nō habemus, nos ipsos
seducimus, & ueritas in nobis nō est. **C**ui astipulat & **S**apiens
in prouerbijis dicēs. **Q**uis p̄t dicere, mūdū est cor meū, purus
sum a p̄ctō. **N**ūc uero pacto uix hui⁹ stadio, sine macula sunt
añ thronū dei, nō solū omni labe peccati prorsus liberi, sed &
certi q̄ ampli⁹ nō poterūt ulla sorde iniquitatis inquinari. **C**ū
igit orauerint deū sancti in hac uita pro alijs, q̄n̄ preces eorū ui-
deban̄ minus eē debere gratæ deo ob culpā cōtractā, cur nō
potius nūc eundē orant, oīno mūdi & sancti, deoq; acceptio-
res. ¶ **Q**uarta. **Q**uæ pro alijs orō fundit̄ deo, ex synceritate
charitatis emanat, & dilectionis in proximū. **V**bi igit maior
fuerit charitas atq; ardētior, est & orō pro aliorū salute diligē-
tior. **A**t sancti in æternæ beatitudinis requie, synceriorē hnt̄
& feruentiorē in nos hic uiuentes, charitatē, q̄ habuerint ad
huc car,

Augustinus

I. Iohan. I

Prouer. 20.

III. res.

De ueneratione Sanctorum.

huc carne mortali detenti, & qñ terrena inhabitatio deprime
bat eorū sensum multa cogitatē, qñquidē secundū apli sniam ^{Sapient. 9}
charitas nō excidit, quinimo reddit auctior, & pficit in patria
foelicitatis aeternae. **Quis** ergo dubitauerit, sanctos ill'c flagrā ^{I. Corin. 13.}
tissima charitatis flāma succēsos, etiā nñi apud deū esse in luis
ofonibus memores. ¶ **Quinta.** Sancti cū deo regnātes, mem
bra sunt corporis Chfi, & pfectiore quidē rōne, q̄ prius fue
rant, nā capiti Chfo inseparabilr cōiuncti, nunq̄ ab eius cor
pore poterunt diuelli. **Debēt** autē unius corporis mēbra, pro
se inuicē esse sollicita, potissimū sana pro infirmis, & solida p ^{I. Corin. 12.}
inualidis. **Nos** itidē in salo huius uitae procellosis agitati flu
ctibus, etiā sumus eiusdē corporis mēbra, sed opis medicæ in
digētia, ægrota, & ualitudinaria. **Ipsi** igit nrae cōscij fragilita
tis, cuius in se fecerūt periculū, pro nobis sollicitudinē gerunt
ut demū inferamur indimobilr eidē corpori Chfi, atq; ad id
impetrādū, suis nos precibus apud deū adiuuāt. ¶ **Sexta.** ^{Q̄ VI.}
to maior cū principe familiaritas habet & necessitudo, tanto
amplior suggerit fiducia ad aliqd ab eo postulādū. **Facit** em̄
hmōi arctior cōsuetudo, ut audētior quispiā accedat cōspectū
regis, quippiā ab eodē petiturus. **At** sancti dei, in regno cœ
lesti nūc maioris sunt authoritatis & potestatis, q̄ fuerāt i ter
ra, nū identidē sunt deo propinquiore atq; magis familiares
lā em̄ cōciues sunt eius & domestici, ab exilio in patriā ciuita
tēq; sanctā traducti, nūc itidē asciti sunt in dei hereditatē & so
cietatē, nūc deniq; ppetua illi amicitia (q̄ nunq̄ soluet) cōiun
cti. **Ergo** potiore rōne etiā nūc orant pro nobis, ut demū soci
etati eorū foeliciter cōiungamur. ¶ **Septima rō.** ^{VII.} Si dux belli
multis rebus pclare gestis & hostibus propemodū deuictis,
adhuc tñ in ipsius belli procinctu cōstitutus, qa necdū est de
bellatū, aliqd a rege (cui militat) munus postulat pro amico,
& obtinet, nōne idē plena potitus uictoria, cōfectoq; bello, tri
umphali laurea coronatus, fidentius ab eodē suo rege postula
bit quippiā pro amico suo, & obtinebit. **Fidentius** reuera, nā
parta oino uictoria, eū reddidit ipsi regi gratiorē & acceptio
rē. **At** uero sancti, in cōflictu p̄sentis uitae cōstituti, & bonum
adhuc certamen certātes, postularūt a rege deo (cui suā deuo
uerant.

LIBER PRIMVS.

uerat militia) munera gratiarum pro alijs, & ea consecuti sunt. Igitur nunc profligatis omnino hostibus, uictriceque corona caput adornati, postque celebres ex prostratis inimicis triumphos, & liberius pro nobis poscunt a deo dona, salutem nostram accommodam, & ea facilius impetrant. Quocirca & nunc sancti, in caelis gloriose coronati, deum pro nobis orant.

¶ **A**utoritate ueteris ac noui testamenti, simul & sanctorum patrum, monstrari, quod sancti in caelis orant pro nobis. **Cap. XI.**

Nunc autem reliquum est, testimonijs sacrae scripturae, ecclesiasticorumque scriptorum receptissimae apud omnes auctoritatis, ostendere, quod sancti in caelis deo coregnantes, pro nobis orationes ad eum fundant. ¶ **E**t primum quidem

I ex ueteris instrumenti pagina id constat, ubi dominus ad **Hieremiam** ait. **Hiere. jr** Si steterint **Moyse** & **Samuel** coram me, non est anima mea ad populum istum. Id autem nequaquam diceret de eis pro illo tempore, quod in placido **Abrahae** sinu quaeuerunt duo illi sancti praesentes, si & tunc non essent orare soliti, aut orare non possent pro uiuentibus. Quae admodum nec apte quae dixerit, quod si sol & luna orarent dominum pro populo, non exaudirentur ab eo, quoniam inanima illa corpora, non possunt unquam id munus orationis cuius praestare. Quare ex illis uerbis insinuat apte dominus, sanctos illos uiros in tranquillo illo animae receptaculo pro alijs rogare posse, aut id facere solitos esse. ¶ **P**raeterea, In secundo libro

2. Machab. jr **Machabaeorum** scribit **Onias** summus **Iudaeorum** sacerdos, uir uirtute spectabilis, tum uita defunctus, apparuisse **Iudae Machabaeo** manus protendens & orans pro omni populo **Iudaeorum**. Visus est simul & alter, admiranda gloria decorus, ipsi **Oniae** in sacro illo spectaculo socius, de quo ait **Onias** ad **Iudam**. Hic est fratrum amator, & populi **Israel**, hic est qui multum orat pro populo, & uniuersa sancta ciuitate,

Ibidem **Hieremias** propheta dei, qui tunc sanctus domini propheta, longo ante tempore obdormiuerat in domino. Vtriusque autem horum pie defunctorum oratione non fuisse tum inanem, id liqido prodit, quod ilico subnectitur, ut pote quod extenderit **Hieremias** dexteram, dederitque **Iudae** gladium aureum, dicens. Accipe sanctum gladium, munus a deo, in quo deicietis aduersarios populi mei **Israel**. Orant igitur sancti corpe exuti pro nobis,

III. bis, & exaudiuntur a deo. ¶ **R**ursum, **Angelus Raphael** aperiens sacramentum diuinae benignitatis, circa utrumque **Tobiae** angeli comit

De ueneratione Sanctorum.

co ministerio exhibitæ, dixit ad Tobiam seniorē. **Q**uoniam orabas cum Tobia. 12
lachrymis & sepeliebas mortuos, & relinqbas prandiu tuu, &
mortuos abscondebas p die in domo tua, & nocte sepeliebas
eos, ego obtuli oratione tua dno. **E**a aut orationu nostrar ob
latio, q a sanctis illis spiritibus angelicis fit deo, none etiã com
medatoria est ear, & supplicatoria pro nobis an cõspectu di
uinæ maiestatis, ut dignet eas habere acceptas & gratas, & qd
illis deest, benigniter suppleret. Itaq; cœlestes illi, p nobis ex
cubitotes q nunq dormiut, & custodes nri seduli, nra q; salu
tis amãtissimi, illa nra; orationu an dei cõspectu oblatione, in
sinuant etiã solícite pro nobis orare. ¶ **A**d hæc. In psalmo. 3] Psal. 38
dicit propheta ad dñm. Pro hac orabit ad te ois sc̃tus, in tpe
oportuno. **V**bi significat, pro iniustitia hoim remittenda, om
ne sanctu oratur, cū tēpestiua fuerit hora, tēpus scilicet uite p
sentis, tēpus p̃nitentiæ & respiscētiæ. **Q**uod si ois sc̃tus est ora
turus pro aliena iniustitia, certe & sancti in sinu Abrahæ tunc
quieti, & nūc in eterna requie gaudentes, orāt pro iniustitia no
stra ipsor, q adhuc detinemur in isto probationis nra; stadio.
Quãdiu em̃ hic cõsistimus, oportunū est tēpus, ut alij & potif
simū sancti, orēt pro nobis deū. ¶ **E**x nouo uero testamento, Iohan. 14
apta eiusdē rei hñt testimonia, & primū de Ch̃ro (qui est sc̃tus
& aliū paraclētū dabit uobis) **Q**uod iã trãsiturus ex hoc mūdo ad
patrē, dixit, atq; post gloriosam suã ascēsiōē, idē expleuit p
missum. **D**e eodē & Paulus ad Romanos scribit, q etiã inter
pellat pro nobis. **E**t ad Hebr̃eos, q est accedēs p semetipsum Roma. 18
ad deū, semp uiuēs, ad interpellandū pro nobis. **H**ebra. 7.
Demū Iohã
nes in prima sua epistola. **S**ed & si q; peccauerit, aduocatū ha
bemus apd patrē, Iesum Ch̃m iustū, & ipse est propiciatio p Iohan. 2
peccatis nostris. **C**ū igitur Christus quatenus homo, oret pro
nobis (nã quatenus deus, nras facilis admittit preces, & eor, q
pro nobis orant, ueniãq; supplicibus largit & grã) none idē
præstant & sancti, imitatores tantæ in nos benignitatis eius?
Si nostrū caput in cœlis orat pro nobis, qdñi idē facient & ei
mēbra, iã capiti illi indisseparabilē unita? ¶ **C**æterū, & idem VI
in membris locum habere, iam ex scriptura depromamus.
Cum.

LIBER PRIMVS.

Mat. 15

Cum mulier Chananea a finibus Tyri & Sidonis egressa, clamaret post dñm, ut sanaret filiã eius uexatã a dæmonio, ei^s importunitate p̄moti discipuli, dixerūt ad eū. **Dimitte eã**, q̄a clamat post nos. **Quid aut̄ idisp̄m**, q̄ discipuli rogarūt dñm ut eã exaudiret, dimitteretq; exauditã, nobis indicat. **Certe sanctor̄ benignitatē**, pro n̄ra salute apud deū cōtinue intercedētiū, obnixeq; petentiū, ut & nos, ad deū & ad eor̄ patrociniã

Lucã. 15

VII

sedulo clamãtes, dimittat uoti cōpotes. ¶ **Ad hæc**, In parabola de ficulnea sterili, apud Lucã descripta, cū paterfamilias dixisset ad cultorē uineę, q̄ arborē illã iã tres annos infertile succideret, r̄ndit illi cultor eius. **Dñe, dimitte illã & hoc anno**, ut q̄ dū fodiã circa illã, & mittã stercora. **Sane ficus illa**, nos peccatores signat in mysterio, steriles admodū & bonor̄ operū uacuos, dignosq; succidi seueritate diuinã iustitiã, ut mittamur in gehennã ignis. **Cultor aut̄ uineã**, sancti sunt habitantes in domo dñi, & angeli p̄sides n̄ri, q̄ rigorē diuinã cēsura tēperãt suis p̄cibus, orantq; deū supplices, ut adhuc dei nobis tēpus p̄cinitetiã, q̄ uitã nostrã emendemus in melius, atq; resipiscamus.

Lucã. 6

VIII

¶ **Insup**, dñs apud Lucã exhortans nos ad eleemosynã in alios erogandã, ait. **Date**, & dabit̄ uobis, mensurã bonã & cōfertã, & coagitatã, & supeffluentē, dabūt in sinū v̄rm. **At q̄ mō ñ q̄ hic pauperē degunt uitã**, hmōi mensurã tã cumulatã nobis repēdēt: eo certe mō, q̄ ad cœlestia regna hinc trãlati & illic diuites effecti, suffragijs & intercessionibus ap̄ deum, abũde terrenã bñficiã in se collocata cōpensabunt, orãtes dñm pro salute bñfactor̄ suor̄, eisq; ueniã peccator̄ & grãm impetrantes. **Orant̄ igit̄ beati**, cœlestis curiã ciues pro nobis

Lucã. 16

IX

¶ **Adde**, q̄ ap̄ eūdē euãgelistã i alio loco, dñs ad eãdē nos uirtutē & opus eius exhortã, ait. **Facite uobis amicos de mōne iniquitatis**, ut recipiant uos in æterna tabernacula. **Sed nunq̄d pauperē** (q̄s hic nobis amicos facimus, subleuãtes eor̄ inopiã, n̄rã diuitiã; erogatione) munus est, nos recipere in domos cœlestes & atria paradisi. **Nōne id, solius dei est**, admittere in quã defunctos hac uita, in æterna tabernacula.

Sapient. 11

Sane illud, dei primū est munus, q̄ uitã & mortis habet imperium. **Sed & n̄ris subleuati opibus**, in æterna nos tabernacula recipere dicūt.

De ueneratione Sanctorum.

re dicunt, quoniam suis apud deum precibus nos iuuant, ut demum beatorum consortio inferamus. Memores namque acceptorum a nobis beneficiorum, ac minime ingrati, deum orant assidue, ut pro collatis in ipsos elemosynis, rependant nobis habitacula regni caelestis, atque pro temporalibus aeterna, pro perituris perpetua, denique pro caducis ac transitorijs, sempiterno quo permanura nobis bona retribuat. ¶ Demum, diues ille epulo flammis gehennalibus cruciatus, legit in Luca petiuisse ab Abraham, quod mitteret Lazarus ad domum patris sui, nunciatum fratribus suis, ut poenitentiam agerent & non ueniret ad locum illum tormentorum. Habuisse igitur uidetur ille, aliquid boni affectus ad suos, ne in eandem inciderent damnationem (quis & id fecisse censeat a multis, ne eorum quod damnatione, & poenitentia apud inferos suauiter augeret cruciatus) optasseque illis bonum, quod poenitentiam agerent. ¶ Quis si perpetuo addictus erat gehennae supplicio, alijs potuit optare bonum & petere, multo ualentius animam beatorum, semper bonum alijs & solum bonum imprecant, deumque intentius orant, ut quod optant alijs bonum, ipsis elargiant. Perpicuum est igitur, sanctos in caelo beatos, orare pro nobis. ¶ Rursum in sacra Apocalypsi describuntur uiginti quatuor seniores procidentes coram agno, habentes singuli cytharas, & phialas aureas plenas odoramentorum, quae sunt orationes sanctorum. Et in alio eiusdem libri loco, angelo statim ante altare & habenti turibulum aureum dicuntur fuisse data incensa multa, ut daret de orationibus sanctorum omnium super altare, quod est ante thronum dei. Et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum, de manu angeli coram deo. Ecce iam tertio notatas, in illo scripturarum reuelationum ac uisionum mysticarum, libro orationes sanctorum. Quas non recte quis intellexerit, esse tantum orationes hominum, hic pie & sancte uiuentium, nam illi, non tantum complent scripturarum omnium numerum, quoniam quidem propter illos, & non quod caelestia tenent regna, in numero etiam sanctorum habendi sunt, imo potius, quam agentes ad huc presentem uitam, ut quae a sanctitatis integritate nunquam amplius descendere possunt, quod in uiuentibus locum non habet. Cum igitur in loco super praedicto, sanctorum omnium orationes commemorauerit Beatus Iohannes, constat utique, & sanctos ipsos aethereis sedibus receptos, deo orationes pro nobis fundere, quoniam quidem nequaquam indigent, ut pro seipsis deum orent. ¶ Postremum auctoritatibus sanctorum patrum, XII

f idem

LIBER PRIMVS.

idē facile cōprobat, ut beati Augustini dicentis in ope de uer-
bis apostoli. Iniuria est pro martyre in ecclia orare, cuius debe-
mus orationibus cōmendari. Et iteꝝ idē, loquens de moritu-
ro in cōsummatione seculi & tunc purgādo, inquit, Aestimo
eū quasi per ignē transeuntē, saluari meritis & intercessionibꝰ

Bernardus pleat Chrūs in eis. Accedit illi & Bernardus, in sermone de
uigilia apostolorꝰ Petri & Pauli dicens. Qui potēs erat i ter-
ra, potētior est in cœlis, añ faciē dñi dei sui. Si em̄ dū adhuc ui-
ueret, miserius est peccatoribus & orauit pro eis, nūc tāto am-
plius, q̄to uerius cognoscit miserias n̄ras, orat pro nobis patrē
qa illa beata patria charitatē eius nō minuit, sed augmentauit

Cap. 7 **Hieronymus.** Eo etiā tendit Hieronymus supra adductus cōtra Vigilatiū,
exēploꝝ beati Stephani, Moyſi, & Pauli oñdens, sanctos in
cœlis intercedere pro nobis. Oposum sane foret & pene sup-
uacuū, Ambrosii, Gregorij, Chryso. cæterorꝰqꝰ sc̄torꝰ patrū
authoritates eādē fulcietes sniam i p̄ntia afferre. Neqꝰ necessa-
riū id nūc uisum est, qm̄ si quibus fuerit cordi eas cognoscere,
diligenti libroꝝ ipsorꝰ lectione, illas habebunt obuias. Prop-
terea ab his supsedentes, ad alia properamus.

¶ **Q** sancti sint a nobis orādi, multiplici rōne, & scripturæ
etiā sanctæ, testimonio ostendi. **Cap. XII.**

Vm multifariā sit iā monstratū, sanctos ipsos pro
nobis orare deū, reliquū est nunc ostendere, id rō-
ni admodū esse cōsonū, & utile n̄ræ saluti, qꝰ sc̄tos
ipsos sedulo oremus, ut ipsi apud dñm intercedant
pro nobis. ¶ Et primo quidē, qm̄ in ueteris testamenti pagina

Gene. 26 phibet sæpenumero dñs, se uiuentibus cōtulisse aut collaturū
esse beneficia, ob defunctorꝰ patrū sancti moniā & bonitatem
Vt cū in Genesi dicit dñs ad Isaac. Multiplicabo semen tuū
sicut stellas cœli, daboqꝰ posteris tuis uniuersas regiones has,
eo qꝰ obedierit Abrahā uoci meæ, & custodierit mādāta ac
p̄cepta mea, & cæremonias legesqꝰ seruauerit. Et paulo post.

Exodi. 3. Abrahā Rursum cū pp̄lo Israelitico exhibiturus erat dñs bñ-
ficiū liberationis ex Aegypto per Moysen, se deū Abrahā,
Isaac,

De ueneratione Sanctorum.

Isaac, & Iacob denominauit, insinuans seipm, illos sanctoꝝ
patrū cōtemplatione, & iuramēti illis facti, collaturū id mun⁹
ipsoꝝ posteritati. Ad Salomonē q̄q; p̄uaricatū dei mandata,
ob insanū amorē mulierū, legit, dixisse dñs. Scindā regnū tuū, **3. Reg. 11.**
& dabo illud seruo tuo, uerū tamen in diebus tuis nō faciā illā
propter Dauid patrē tuū, de manu filij tui scindā illud, nec to
tū regnū auferā, sed tribū unā dabo filio tuo, propter Dauid
seruū meū, & Hierusalē quā elegi. Demū cū Ezechias diuinū
imploraret auxiliū, cōtra mortis instātis & iā sibi denunciatae,
periculū, audiuit hoc diuinū ex ore prophetico r̄sum. Prote
gā urbē hanc & saluabo eā, propter me, & propter Dauid ser
uū meū. **4. Reg. 20.** Cū itaq; ob antiquos añ legē & sub lege ueteri patres
deus p̄stitit bñficia in p̄p̄os, profectio ob eos q; in euāgelica le
ge uirtutibus excellenter effloruerūt, nō minora & ante cōtu
lit & postea collaturus est bñficia, uiuentibus, q; nō minoris
sint sanctimoniae, claritudinis & p̄stantiae, q̄ illi. Sunt igit oꝝ
rādī a nobis sancti, ut eoz; p̄cibus, hmōi bñficia sp̄lia largius
a dño cōsequamur. ¶ Præterea. Discipulis suis in terra secum
diuersantibus, dedit dñs potestātē sup oīa dæmonia, & ut lan
guores curaret, dicēs illis inter cætera. Infirmos curate, dæmo
nes eijcite. Et alio in loco. Amen amē dico uobis, q; credit in
me, opera q̄ ego facio, & ipse faciet, & maiora horū faciet. **Mat. 10. Iohan. 14.**
hāc acceptā a dño potestātē, executi sunt apli, etiā añ t̄ps dñi
cæ passionis, euāgelizātes & curātes ubiq;. Sed nunqd credē
dū est, post q̄ corpe exuti sunt, ademptā illis eē eā potestatem;
eosq; nūc minime posse miracula opari, in subsidiū eoz; q; ip
sos inuocauerint. Esset reuera tūc p̄ resolutionē a corpe, facta
deterior eoz; cōditio, minusq; nūc possent, q̄ prius poterant.
Quo igit cōfortatus esset eoz; principatus, ut ait propheta in
psalmo, de illis dei amicis, & nō potius imminutus ac debilita
tus. Nōne etiā legimus, ad tactū uestimētōꝝ Ch̄i, sanā os eē
q̄ plurimos ægrotos. Quid aut designat fimbria uestimētōꝝ
Ch̄i recte ne sc̄tōs ip̄os etiā rēp̄sentat, Ch̄o q̄li uestimētum
circūpositos, & eidē adiacētes, & plerosq; eoz; secundum tem
poris decursum, etiā conuersatione Ch̄isti in carne, posteri
ores. quibus tamen collata fuit potestas, cum hic agerent,
f 2 miracula

LIBER PRIMVS.

miracula operādi, & sanitatū bñficia egrotis cōferendi. Neq; hæc eis est ablata, p transitū ab hoc mūdo ad cœli palatia, sed potius adaucta. Hñt igit̃ & sancti iā in cœlis gloriosi, potestāte a dño impetrādi, & cōferendi dona sanitatū uiuētibus. **Ve** rū ut illa impetremus, ad infirmitatū nr̃arū subleuationē, non ne rōni cōsentaneum est, ut ipsa ab illis solícite postulem⁹, cō fugiamusq; ad illorū patrociniū p piā orationē? Indignus em̃ est accipere bñficiū, q id petere a bñfactore dedignat̃. Sūt igit̃ a nobis orādī sancti, ut nr̃is succurrant necessitatibus, & a deo impetrent malorū nostrorū remediū. ¶ Rursum, Eximij uirtute uiri, in antiquæ legis tpe deū suppliciter orātes, recensuerūt in suis precibus, sanctorū patrū priscæ ætatis noīa, pariter & bñfacta, quasi ea diuinæ maiestatis oculis obijciētes, ut eorū cōtēplatione suffragantibusq; meritis impetrarent, qd a dño exposcebāt. Quēadmodū Moyses placaturus faciē dñi, indignātis pp̃lo Israelitico, ob uitulū cōflatile, ait in sua orōne

Exodi. 32. Quiescat ira tua, & esto placabilis sup neq̃tia populi tui. **Re** cordare **Abrahā, Isaac, & Israel,** seruorū tuorū, qbus iurasti p̃ temetiip̃m, dicēs. Multiplicabo semen uest̃rū sicut stellas cœli,

Danie. 3. li, & uniuersam terrā hāc de qua locutus sum, dabo semini uestro, & possidebitis eā semp. Sic **Azarias,** in fornace succensa **Babylonis** orās, ait. Ne quesumus tradas nos in p̃petuū propter nomē tuū & ne dissipēs testamētū tuū, neq; auferas misericordiā tuā a nobis, propter **Abrahā dilectū tuū, & Isaac seruū tuū, & Israel sanctū tuū,** qbus locutus es, pollicens q; multiplicares semē eorū sicut stellas cœli, & sicut arenā q̃ est in litore maris. Et uterq; eorū iā dictorū, exaudit⁹ est in orōne sua

Exodi. 32. Illuc em̃. placatus est dñs sup iniquitate populi sui. hic uero, **li** beratus est q̃ orauit, cū socijs suis, a fornace ignis ardētis. Conducibile est igit̃, horū exēplo, sanctos ipsos etiā noui testamenti patres, orare, & apud deū itidē, illorū agere cōmemoratiōne, ut ex utroq; officio, religiosi obsequij pleno, nobis opitulet̃ ipsorū patrociniū. ¶ In sup in libro **Iob** dicit scriptura. **Vo** ca ergo, si quis est q tibi rīdeat, & ad aliquē sanctorū cōuerrere admonēs his uerbis, q; si ad impetrādū aliqd a deo nō existimamus orōnes nr̃as sufficere, cōuertamur ad aliquē sanctorū,

III. **Iob, 5.** deprecāte

De veneratione Sanctorum.

deprecātes eū q̄ intercedat pro nobis ad dñm, ut ubi propria
nō suppetūt opa bona, patrocinent aliena suffragia, & p̄ eos
tanq̄ patronos n̄ros assequamur, q̄d p̄ nos ipsos assequi nō suffi-
cimus. Est igit̄ secūdū hāc salutarē admonitiōē, admodū u-
tile & fructuosum hoibus, sanctos ac cœlites pia ofone inuo-
care. ¶ Neq; robur habet ullū cauillatio, quā afferre hoc in lo-
co q̄s posset, dicens uerba illa mō adducta, nō esse ipsius Iob,
aut deiloquētis, sed Eliphaz Themanitæ, unius amicorū Iob, Iob. 42
disceptantis cū eo. Qui multa in sua disputatione locutus est,
minus recta & sana, unde & in fine totius colloquij, reprehē-
sus est cū suis, a dño. Ex uerbis igit̄ illius, nō uidet̄ posse sumi
efficax argumentū, ad astruendū quod hic proponit̄. Hmōi
nanq; cauilli tota uis, eo ipso eneruat̄, q̄ in duobus sequētibus
cap. beatus Iob uerbis illius respondens, non refellit hoc eius
dictū, sicut alia per illū perperā & minus recte asserta, impro-
bat ac reiicit. Quod certe indicij est, id uerbū, ad aliquē sc̄torū
rū cōuerrere, probe & sane ab illo esse prolatū, & in assertori-
am auctoritatē recte sumi posse. ¶ Q̄ si rursus quis obiecit
prædictā sententiā, ut ad aliquē sanctorū cōuertamur ex hor-
tatoriā, nō asserendo dictā esse ab ipso Eliphaz, sed subsannan-
do potius & irridendo, quēadmodū testat̄ B. Gregorius in. 5. Gregorius.
libro moraliū, ita locū illū exponens. Ait ergo. Voca, si est q̄
tibi respondeat. Ac si aperte dicat Quantūlibet afflictus cla-
mes, deū tibi respondentē nō habes, quia uox in tribulatione
eū nō inuenit, quē mens in tranquillitate cōtempnit. Vbi ad-
huc deridendo subiūgit. Et ad aliquē sanctorū cōuerrere. Ac
si despiciens dicat, Sanctos quoq; inuenire in afflictione adiu-
tores non uales, quos habere socios, in hilaritate noluisti. Qui Iob. 6.
post irrisiōē, protinus sententiā subdit, dicens. Virū stultū
interficat iracundia, & paruulū occidit inuidia. Hæc Grego.
Ex propōne aut̄ irrisorie prolata, & modo quodā subsannati-
onis, sumi nō potest robur & efficacia, id ipsum q̄d ita dicitur,
firmiter astruendi. ¶ Adhibenda quidē sic obiectanti est res-
ponso, ex p̄dictis etiā Gregorij uerbis pendens, irrisiōē illā
ipsius Eliphaz, nō ferri in ipsam sanctorū inuocationē, quasi il-
lā improbet aut detestet, sed in id solū, q̄ in afflictione positus.

LIBER PRIMVS.

Iob, sanctos inuocauerit, q̄s in prosperitate (ut ait) profusus ne-
 glexit, innuens hisce uerbis, ip̄m Iob incassum in tribulatione
 ad illos se conuertere, q̄s florentibus suis rebus, & aura secū-
 diore flante, nullo dignatus est (ut inquit) honore. Nō itaq; ta-
 li schemate locutiōis, inuocationē sanctorū reprobat Eliphaz
 quin potius approbat, sed modū dumtaxat eos inuocādi, qua-
 lē dicit ip̄m Iob obseruasse, dānat & irridet, q̄ scilicet i aduer-
 sitate solūmodo. sancti inuocent, in prosperitate uero, negli-
 gant & posthabeant, q̄ quidē inuocādi modus, nimig; probā-
 dus etiā nō est, neq; cōmendandus. Manet igit̄ ex illa propō-
 ne, solide cōprobata sanctorū inuocatio, qua ad ipsos cōuertī
 debemus. ¶ Ad hęc. Finita disputatione sancti Iob cū amicis
 suis, dixisse legit̄ dñs ad Eliphaz Themanitē, unū eorū. Iratus
 est furor tuus in te, & in duos amicos tuos, qm̄ nō estis locuti
 corā me rectū, sicut seruus meus Iob. Sumite igit̄ uobis septē
 tauros & septē arietes, & ite ad seruū meū Iob, & offerre pro
 uobis holocaustū, Iob aut̄ seruus meus, orabit pro uobis. Fa-
 ciē eius suscipiā, ut nō imputei uobis stultitia, neq; etiā locuti
 estis corā me rectū, sicut seruus meus Iob. Quod cū illi secun-
 dū dñi præceptū fecissent, suscepit dñs faciē Iob, cū oraret il-
 le pro amicis suis. Ecce dñs tres illos uiros (qui fere per totū li-
 bri cōtextum disputatorias egerant partes) misit ad Iob, ut or-
 raret pro eis dñm. Quo sane in opere ostendit, gratū sibi id
 esse, si ad aliorū preces nobis emerendas cōfugiamus, ut pro-
 sint nobis illæ apud dñm, subinsinuatq; eodē in facto, sancto-
 rū nobis implorandū esse auxiliū. ¶ Simile quiddā narratur in
 Genesi, de Abimelech rege Geraris, quē cum increpasset dñs
 ob sublatā Sarā uxorē Abrahæ, subiūxit. Nūc igit̄ redde ux-
 orē uiro suo, & orabit p̄ te, q̄ p̄pheta est, & uiues. Qd̄ cū in
 cūctāter, diuino obtēperans ꝑ̄bo, fecisset Abimelech, orante
 Abrahā p̄ eo & domo ei⁹, sanauit dñs uxorē illi⁹ & ancillas, q̄
 ob raptā Sarā factę fuerāt steriles, ut ibi dē sacra refert historia
 Ex q̄ dilucidū euadit, gratū illd̄ deo eē obseqū, q̄ sc̄tōs oram⁹,
 cū iusserit dñs Abimelech, q̄ Abrahæ imploraret orationē
 ¶ Aliis adhuc rōnibus ex scriptura desumptis mōstrari, q̄
 a nobis orandi sunt sancti. Cap. XIII.

Sed age

De veneratione Sanctorum.

Sed age, adductis iam rationibus adiiciamus & alias, quae
comonstrent sanctos aeternae beatitudinis confor-
tes, a nobis orandos esse. Sitque haec, ad id approbandum,
VI. Exodi. 2. 9. 10.
In exodo legimus Pharaonem re-
ge Aegypti grauius plagis a deo afflictum rogasse Moysen,
quod oraret deum pro illarum plagarum amotione. Cuius postulatio-
ne permotus Moyses uir dei, non semel rogauit deum pro auer-
tenda plaga prius inflictâ, & protinus ad preces eius, a deo est sub-
lata. Populus etiam Israeliticus culpae suae conscius, qua offen-
derat deum in postulatione regis importuna, dixit ad Samuelē
prophetam domini. Ora pro seruis tuis ad deum deum tuum, ut non mo-
I. Reg. 12.
riamur. Cui ille benigniter ita respondit. Absit a me hoc pec-
catum in domino, ut cessem orare pro uobis, & docebo uos uiam bo-
nam & rectam. Demum beatus Paulus ad Colossenses scribens, ait
illis. Orationi instate, uigilantes in ea in gratiarum actione, oran-
Coloss. 4.
tes simul & pro nobis, ut deus aperiat nobis ostium sermonis ad
loquendum mysterium Christi. Idem quoque, in secunda ad Thessalo-
nicenses epistola inquit. De cetero fratres orate pro nobis, ut ser-
mo dei currat & clarificetur, sicut & apud uos, ut liberemur
ab importunis & malis hominibus. Et ita in plerisque alijs suarum episto-
larum locis, doctor ille genitum & magistrum, cum summa humilitate com-
mendant se fratrum fidelium orationibus, docens nos suo exemplo, ex-
poscere debere pro nobis etiam aliorum orationes, quam magnam affer-
runt salutem consequendam praesidium. Cum itaque uita hic agentes,
recte expetant aliorum adhuc in hoc stadio currentium preces sibi
suffragari, ut modo adductis exemplis est patefactum, & mul-
tis alijs itidem patefieri posset, cur non & in perpetua beatitudi-
nis gloria sublimatorum orationes sibi exposcent patrocinari, qui
adhuc in uia huius peregrinationis consistunt, quicquid ipsorum
beatorum, qui adhuc uiuentium, preces, iure credunt efficaciores, ob
feliciorem eorum statum, confirmatiorem in bono, & a malo liberiore.
VII
Praeterea, legimus plerisque a regibus & principibus aliqua
impetrasse per intermedios, ad orandum aut placandum ani-
mum infernum missos, quae per seipsos non tam feliciter &
commode fuissent consecuti. Siquidem Ioab princeps militiae
Israeliticae per sapientem mulierem Thecuitem reconciliauit
Absalon

LIBER PRIMVS.

2. Reg. 14. **A**bsolon patricidij reū, regi **David** patri ei^o, impetrauitq; illi reditū ad ciuitatē paternā, a qua fuerat ob interemptū in conuuiuo fratē profugus. Deinde uero interpellatione sua, eidē ipse **Ioab** obrinuit accessum ad cōspectū paternū, a q̄ iā diuti^o exulauerat. Et **Nathan** ppheta p **Bethsabee** m̄ez **Salomonis**

3. Reg. I. impetrauit a **David** rege, q̄ iussu paterno **Salomon** inungere tur rex, regioq; insigniret diademate & sceptro sup **Israel**, ip̄o **David** adhuc supstite. ¶ Sed quid hęc nobis indicare putanda sunt? Id ipsum reuera, q̄ cū peccatis nostris diuinā offendimus maiestātē, recurramus ad sapientē illā mulierē, æternęq; sapientiæ matrē, sacrosanctā uirginē **Mariā**, exorantes eā, ut deū nobis reddat placabilē & potiemur uoto p ipsām. Si cœlestis itidē regni uolumus obtinere cōfortiū, ipsām ueri **Salomonis** uereq; pacifici dñi nostri **Iesu Ch̄i** matrē, pulsem^o precibus, ut loquat̄ pro nobis bonū ad dñm, suaq; intercessione impetret perpetuā regni supni hæreditatē, tandē nobis collatū iri. ¶ Rursum. Cū **Aman** ille infensissimus **Iudæorū** hostis immineret totius **Iudaicæ** gentis exitio, impetrassetq; ab **Assuero** rege **Persarū**, ipsius omnimodā exterminatiōnē, **Mardocheus** & reliqui **Israelitæ** nō protinus ad **Assuere** se cōtulerunt rogatū, ut edictū de excidio eorū iā palā propositū reuocaret, sed ad **Hester** reginā habuerunt confugiū, ut ipsa intermedia & supplicante regi, liberarent ab impendente periculo. Et hoc pacto, scelicē habuerūt suæ petitionis exitū. Nam **Hester**, spectatissimæ uirtutis mulier, p suam modestiā, prudentiā & supplicatiōnē apud **Assuerū**, impetrauit toti populo **Iudæorū**, regni **Persarū** finibus cōprehenso, salutē, uitā, & liberationē ab imminente malo. ¶ Sed nonne & hoc edocemur exēplo, q̄ cū antiquus nos præmit hostis, quærens aiām nostrā ut leo rugiens deuorare, perpetuaq; morte pdere, seueritatēq; supremi regis extimescimus, merito nobis irati, cōfugiāmus ilico ad illā cœli reginā gratiā plenā, postulemusq; ab ea, ut deū nobis efficiat pacatū, & impetret ab hostili manu liberationē. Q; si fēderimus, nō negabit illa suis seruis patrociniū, causam nostrā aget sceliciter apd̄ dñm, nosq; reddet uoti nostri cōpotes. Est igit̄ sedulo nobis oranda, sacra uirgo **Maria**, ut

De veneratione Sanctorum.

ria, ut nra sit ante dei thronu aduocata, & per ipsam, accessum
habeamus ad eius filiu. Quod aut de ipsa dictu est, in hisce du
abus postremis rationibus, intelligendu est cõsimiliter de quo
uis alio sanctoru, ad quẽ, eadẽ oino ratione, per intentã suppli
cationẽ cõferre nos debemus, ut pro nobis exoret deũ. ¶ **Ad IX**
idẽ facit, quod memorat beatus Lucas de Centurione, cuius **Luc. 7.**
seruus admodu illi charus, decubebat in domo paralyticus.
Siquidẽ is non arbitratus seipsum dignu ut ueniret ad Iesum,
pro impetranda sanitate serui sui, misit ad eũ seniores Iudæo
ru uiros honoratissimos, qui rogarẽt dñm ut ueniret in domu
eius, & ægrotu seruu sanaret. Quis (oro) hanc nõ cõmenda
uerit Centurionis modestiã, submissionẽq; moderatissimam
eiusq; exẽplo nõ intellexerit, diuinã sublimitati id pergratum
esse, q; cũ uitis inquinati ægrotamus animo, lethiferoq; tene
mur morbo, non audeamus temere accedere celsitudinẽ diui
nã maiestatis, nra impuritatis conscij, sed sanctos ipsos ple
ruq; adeamus, deuotiq; precibus sollicitos mittam⁹ ad thro
nu dei, ut ab eo nobis impetrent sanitatẽ nostrorũ uulneru, q;
bus iacemus sauci. Hęc nãq; animi nostri humilitas, resilien
tis a magnitudine immensã deitatis in suã prauitatẽ, & nõ au
dẽtis illã primo accessu interpellare, haud dubie grata erit deo
reddetq; preces nostras illi acceptas, cũ scriptu sit. **Oratio hu**
miliantis se, nubes penetrabit, & donec propinquet non con **Eccl. 35**
solabit, & nõ discedet donec altissimus aspiciat, cũ etiã dicat p
pheta in psalmo, q; respexit dñs in orationẽ humiliu, & non **Psal. 101**
spreuit precẽ eorũ. ¶ Postremũ, Si quis plebeius aut infimã **X.**
fortis uir, a rege terreno sit quippiã petiturus, is non audẽs se
primũ regis oculis ingerere, accedit in illius curia aliquẽ ex
aulicis & proceribus regi familiaribus, ut per eũ, libellus suus
supplicatorius regiã maiestati exhibeat, eiusq; patrociniõ asse
quat ille a rege, quod expetit. Et hac uia, sæpe consequuntur
hoies quod postulant, qui si tentassent primo congressu regis
aures pulsare, tristẽ passu fuissent repulsam. Nos igit hoc edo
Et exemplo sensibili, ex nostrã indignitatis consideratione,
similiter & altitudinis immensitatiscq; summã diuinitatis con
templatione, interdũ resilire debemus in nostrã pusillitatem,
g puerã

LIBER PRIMVS.

per uerā humilitatē, abiectiōnēq; n̄rī, & ita trepidantes cū re-
uerentiā, nō tentare primo aditā aggređiamur ad supremā
deitatis solū, sed implorare sacrosanctā matris dei & sanctorū
opē, ut pro nobis apud deū sint aduocati, nostrāq; supplicatio
XI nē illi porrigāt. ¶ Deniq; ad idē cōprobandū propositū, non
parū cōducunt eximioꝝ patrū, Dionysii, Damasceni & Gre-
gorij sn̄iā, supra (ut locus & res efflagitabat) adductā, astru-
entes, nos sanctorū patrociniā implorare debere.

Cap. 6. 8.

¶ Ob multa bñficia spūalia, q̄ a sacrosancta uirgine Ma-
ria & beatīs angelis accepim⁹, nos illis honorē im-
pendere debere. Cap. XIII

Ræter ea uero q̄ supra sunt allata, est & aliud qđ
maxime nos debet inducere ad honorē sanctis coe-
li ciuibus deferēdū magnitudo scilicet & copia be-
neficioꝝ ab eis acceptoꝝ, cui nunq̄ parem referre
possumus grām. ¶ Quid em̄ æquū aut dignū rependere pote-
rimus sacrosanctā uirgini matriq; dei Mariæ, pro cumulatis
simis ab ea toti mundo collatis muneribus? q̄ n̄ræ ruinæ est p̄
salutiferā prole suā instauratrix, n̄rī reparatrix lapsus, deiq; &
hominū cōciliatrix ac mediatrix. Nōne quod per primā Eua
illatū est uulnus mundo, p̄ hanc secundā est curatū? Vt enim
sancta canit ecclia, paradisi porta per Eua cunctis clausa est,
& per Mariā uirginē iteꝝ patefacta est. Illa culpā nobis intu-
lit, hæc grām attulit, cū foelici partu ædidit authorē gratiæ.
Illa itidē peccatū sua transgressione inuexit mūdo, hæc uirtu-
tū omniū exēpla nobis protulit, Deniq; illa exiliū, mortē, mi-
seriā, & dānationē huic induxit seculo, hæc uero reditū in pa-
triā, uitā, foelicitatē, & æternā nobis adduxit beatitudinē, qñ
spū sancto fecundata, & permanēs uirgo intacta, uerū deum
Plal. 84 & hominē Iesum Christū, castis profudit uisceribus. Hæc sa-
ne est terra illa benedicta a dño, in qua apparuit gloria dei, &
de qua, ueritas æterna orta est, q̄ cœlesti itidē rore irrigata, fru-
ctū suū dedit toti mundo salutarem. Hæc etiā est mater no-
stra, multo uerius q̄ prior illa Eua, quæ omniū uiuentiū dicta
est mater secūdam carnem, quādoquidē hæc, secūdam spiri-
tum, maternitatis ad nos gerit nomen & titulum, Mater in-
quæ

I
Gloriosæ vir-
ginis Mariæ
preconia.

Plal. 84

De veneratione Sanctorum.

quam gratiæ, mater misericordiæ, plena diuinorū charismatū,
& super nos maternæ gestās pietatis viscera. Hæc itē est ma-
ter veritatis de ipsa exortæ, cui catholica pie concinit ecclesia
Gaude Maria uirgo, cūctas hæreses sola interemisti in uni-
uerso mundo. Et uere hæreticā prauitatē uniuersam ipsa eli-
sit, tū q̄ summā ueritatē, hæreseos omnis profligatricē, mun-
do produxit, tū etiā q̄ solidā fidē, nutantibus etiā columnis
ecclesiæ & apostolis, incōcussam inuiolate seruauit. Fidei autē
firmitate & integritate, omnis destruitur hæreseos impietas.
Hæc præterea est aduocata nra, suū nunq̄ denegās postulan-
tibus patrociniū, nunq̄ nostrū oblita genus, nec hoies pertesa
propter q̄s saluādos, tabernaculū altissimi, tēplū dñi, et filij dei
tabernaculū ē facta. ¶ Hęc deniq; sup oēs angelicorū spirituū
choros in cœlis exaltata, nec nō sup oēs sanctorū ordines sub-
limata, oculis misericordiæ suæ nō desinit hoies respicere, nec
miserari tristes eorū casus, nec apud deū (cui assidet proxima)
assiduis precibus nostrā subleuare miserā. De qua sanct⁹ Ber-
nardus in quodā sermone ait. Voluntas dei, totū nos habere
uoluit per Mariā. Hęc inquā uoluntas eius est, sed pro nobis
In oibus siquidē & per oia prouidens nostræ miseræ, tentati-
onē nostrā solat, fidē excitat, spem roborat, diffidentia abigit,
erigit pusillanimitatē. Ad patrē uerebaris accedere, solo audi-
tu territ⁹, ad folia fugiebas, Iesum tibi dedit mediatorē. Quid
nō apud talē patrē, fili⁹ talis obtineat? Exaudiet utiq; pro sua
reuerētia. parer em̄ diligit filiū. An uero trepidas, & ad ipm̄
Frater tuus est & caro tua, tentatus p oia, ut misericors fieret.
Hunc tibi fratrē Maria dedit. Sed forte & in ipso maiestātē
tereare diuinā, q̄ licet fact⁹ sit homo, māsit tñ deus. Aduoca-
tū habere uis & ad ipm̄, ad Mariā recurre. Pura siquidē huma-
nitas in Maria, nō mō pura ab omī cōtaminatione, sed & pu-
ra, singularitate naturæ. Nec dubius dixerim, exaudiet & ipsa
pro reuerētia sua. Exaudiet utiq; matrē fili⁹, & exaudiet filiū
p̄, Filioli (inqt) hæc est pctōꝝ scala, hæc mea maxima fiducia
est, hæc est tota rō spei meæ. Quid em̄, p̄t ne filius aut repelle-
re, aut sustinere repulsam? Nō audire, aut nō audiri filius p̄t.
Neutrum plane. Hęc Bernardus, Hęc igif tantæ dignitatis,
g 2 sublimi

Bernardus

Iohan. 3.

Hbræ. 4

LIBER PRIMVS.

sublimitatis, & eminentiæ uirginē, reginā cœli, mundi dñam
 & matrē dei, nos hoīes nullo dignabimur honore: Adeo ne
 ingrati erimus filiī, proterui & insolentes, ut hanc pientissimā
 matrē nulla uelimus prosequi ueneratione: Indigni certe ha-
 bebimur æternæ hæreditatis, cū benedicta hac matre nostra,
 participatione in cœlis, si nullū ei uolumus honorē in terris
 III deferre, q̄ omni laude nimirū est dignissima. ¶ Insuper, nōne
 Luca. I. ipsa angelico præconio mirifice celebrata est, & gratia plena,
 Ibidem in honoratissima salutatione (quæ de cœlo allata est) magnifi-
 ce prædicata: Nonne eadē, a sancta Elizabeth spū sancto re-
 pleta, benedicta esse inter mulieres (sicut & prius ab angelo) ē
 pronuntiata: Nonne & de eadē acclamauit filio eius benedi-
 cto in secula, mulier illa synceræ fidei & deuotionis: uoces
 blasphemantiū scribarū & pharisæorū, hac laudatoria confes-
 sione retundens. Beatus uenter qui te portauit, & ubera quæ
 Luca. II. suxisti: Quā quidē egregiā matris laudē, & ipse filius respon-
 sione sua approbauit. Nos igit ab angelo tantopere laudatā,
 & a spū sancto, in beata Elizabeth & illa muliere de turba ex
 tollente uocē suā, locuto, tantis laudū titulis honoratā, nequā
 q̄ honorabimus, nec ulla laude celebrabimus: Absit (oro) ab
 Damascenus oībus Christū pie colentibus, tantū scelus, qm̄ (ut testat Da-
 mascenus, honor ad ipsam dei matrē, in illū qui ex ea incarna-
 tus est, reuocat. Quare e diuerso, matris dei inhonoratio, etiā
 Chri ex ea nati est inhonoratio, quēadmodū in euangelio cō-
 Iohan. r testat dñs Iudæis, q̄ qui non honorificat filiū, nō honorificat
 patrē qui misit illū. ¶ Sed nunc ad inferiores throno Mariæ,
 III sanctorū ordines progrediamur, ostendamusq; nos, et illis esse
 plurimū obnoxios. Et primū, ab angelicis spiritibus, promp-
 tissimis dei ministris & ad eius paratissimis obsequiū quis ab-
 negabit nos q̄ plurima, eadēq; maxima beneficia suscipere: ob-
 assiduā tutelā atq; custodiā, quā nobis exhibent toto præsen-
 tis uitæ nostræ curriculo. Quæ quidē bona, beatus p̄ Augu-
 Augustinus in uicesimo septimo capite suorū soliloquiorū (ubi præ-
 fertim uerba facit de angelis, ad hoīm custodiā deputatis) lu-
 culenter & præclare cōstringit, ita de eis ad dñm loquens. Hi
 sunt ciues beatæ ciuitatis, supernæ Hierusalē, q̄ sursum est mē-
 nostra,

De veneratione Sanctorum.

nostra, in ministeriū missi propter eos q̄ h̄ereditatē capiūt sa^{Hbrae. 1}
lutis, ut eos liberent ab inimicis suis, & custodiant in omnib^{Psal. 90,}
uijs suis, cōfortent quoq; & moneant, & orationes filioꝝ tuo
rū offerant in cōspectu gloriæ maiestatis tuæ. **D**iligunt nem
pe cōciues suos, per q̄s suæ ruinae scissuras restaurari expectāt
Ideoq; magna cura & uigilanti studio assunt nobis, oibus ho
ris & locis, succurrentes & prouidentes necessitatibus nostris
& solcite discurrentes inter nos & te dñe, gemitus nostros et
suspiria referentes ad te, ut impetrent nobis faciliē tuæ benigni
tatis propitiationē, & referant ad nos desideratā tuæ gratiæ
benedictionē. **A**mbulant nobiscū, in oibus uijs nostris, intrāt
& exeunt nobiscū, attente cōsiderantes, q̄ pie q̄ honeste i me
dio prauæ nationis cōuersemur, q̄toq; studio & desiderio q̄ra
mus regnū tuū & iustitiā eius, quātoq; timore & tremore ser
uiamus & exulemus tibi, lætitiā cordis nostri. **A**diuuant la
borantes, protegunt quiescentes, hortant pugnātes, coronāt
uincētes, congaudent gaudentibus, de te inquā gaudentib⁹,
cōpatiunt patientibus, pro te inquā patiētibus. **E**t reliqua, in
eandē sniam pie & sancte cōsequētia. **P**ro tantis igit̄ benefi
cijs, q̄ nobis quotidie impendunt spūs angelici, nullā a nobis
referri illis gratiā, neq; honorē ullū impendi, extremæ certe
ingratiitudinis est.

Reliquis sanctorū ordinibus, nos etiā ob suscepta ab eis
beneficia, honorē debere. **Cap. XV**

Sed & sancti patriarche ac prop̄phet, nō modicum
etiā nobis beneficiū spirituale cōtulerunt, q̄ ex il
lis **Chr**ūs dñs n̄r, secundū carnē natus est, hoꝝ ꝑo
oraculis p̄nunciatus. **I**lli, suis operibus in figura
rū inuolucro, salutis nostræ p̄signarūt authorē. **H**i uero spi
ritu sancto afflati, p̄dixerūt eius ortū & admiranda opera, q̄
pro nobis redimendis erat facturus. **E**t inter hos, sacratissim⁹
Iohannes baptista, spū sancto repletus anteq̄ in lucē æditus, **Lucæ. 1**
gaudio gestiens in utero matris, persensit **Chr**isti p̄sentiam **Iohan. 1**
& demū ætate grandior, eundē p̄sentē demonstrauit, dicēs **Mar. 11**
Ecce agnus dei. **H**unc igit̄ (quo, inter natos mulierū nō surre
xit maior) dignū a dño habitū, qui testimoniū de ipso phibe
Lucæ. 3
g. 3. ret bap.

LIBER PRIMVS.

II
 ret, baptismoq; eundē ablueret, si recusamus honorare, nonne
 oim sumus abiectissimi, pariter & ingratiſſimi? ¶ Sed qd de san
 ctis dicemus aplis: aliquid ne cōtulerunt nobis adiumēti, ut
 salutē consequamur æternā? Imo q̄ plurimū. Hi nēpe, tubæ
 sunt euāgelicæ p̄dicationis, q̄ toti inſonuerūt mūdo, ut inno
 tesceret oibus fides Ch̄i, ac myſteriū redēptionis humanæ.
 Hi, p̄cones etiā sunt regis æterni, in totū orbē miſſi, ut claro
 suæ uocis p̄conio, uocarent oēs ad capeſſendā salutis p̄petuæ
 munera. Quorū, ad has usq; terras puenit p̄dicatio, nostrosq;
 maiores ab errore gentilitio reuocauit ad ueri dei agnitionem
 q̄d sane, secūdū deū, ipsis & per eos huc miſſis uiris aplis, ac
 ceptū referre debem⁹. Hi deniq; sunt fulgida cœli luminaria,
 q̄z splēdore corusco effugatæ sunt tenebræ ignoratiæ & ini
 quitatū, diffusaq; in totū mūdū claritas euāgelicæ doctrine, ac
 fulgor illustris. Postremū hi a deo cōstituti sunt principes su
 p̄ oem terrā, futuri iudices n̄i & supremi iudicis coaſſeſſores,
 q̄z haud dubie apud d̄m magna est gloria, & merces copio
 sa. Nos uero, nunq̄d nō tantis mouebimur acceptis muneris
 bus, ad aliquid gr̄æ illis repēdendū? Indignos censebimus il
 los honore, a q̄bus tm̄ spiritaliū bonorū accepim⁹? Nequaquā
 ita facto opus est. ¶ Ab ipsis deinde martyribus, q̄s (oro) diffi
 cebit nos habuisse plurimū p̄sidij, ad fidei orthodoxæ firmita
 tē, solidiusq; robur & testimoniū: Nōne hi sunt athletæ for
 tissimi & inuicti milites, summi regis & d̄ni nostri? De q̄bus
 uere ait propheta in psalmo, q̄ p̄ciosa est in cōspectu domini,
 mors sanctorū eius. Eteim tradiderūt corpora sua propter deū
 ad supplicia, ideo coronant & accipiunt palmā. Iidē sanguine
 suo fuso testificati sunt fidei catholicæ ueritatē, eandēq; indu
 bitatā ac certissimā nobis reliquerūt. Hi deniq; propugnato
 res sunt acerrimi totius eccl̄iæ, quā sua morte maiorē in mo
 dū corroborarūt, facti tyrānis oibus & mūdo superiores, regi
 busq; potētiores. An & huius ordinis gloriosos bellatores,
 ac triūphatores inclytos, nullo proſequemur honore, pro hac
 tāta aiorū cōstātia & fortitudine, pro hac tā firma fidei attesta
 tione, sacra eorū morte, ad nostrā salutē facta? Habebimur pla
 ne, si id agim⁹ oim maxie ingrati, indigniq; q̄bus deinceps cō
 feratur

Psal. 118.

Psal. 44
 Mat. 19.

III.

Psal. 118.

De ueneratione Sanctorum,

feratur hmōi bñficia. ¶ Ipsi q̄q; sancti cōfessores, nō medio
cre nobis p̄stite rūt æternæ salutis adminiculū, cū proculcati
one p̄ntis seculi, mūdanaꝝ reꝝ cōtēptu, mira uitæ abstinentia,
& austeritate, anachoritica monasticave p̄fessione, uigilanti a
liorū dirigēdoꝝ cura, & cæteris id genus p̄claris opibus, recte
uitā nostrā instituēdi reliquerūt nobis exēplū, mōstrarūtq; ui
am, q̄ uestigijs eorū inhæretes, pueniamus ad patriā felicitatis
æternæ, quā nūc incolūt securi. Ipsi reuera n̄ri sunt duces,
q̄s imitemur recto uirtutis calle. Ipsi identidē n̄re uitæ optimi
sunt directores & mḡri, q̄ꝝ ductu & magisterio gradiamur
in uia mādatorū dñi. ¶ Demū cādīdatus uirginū chorus, in
sanctitate corporis & spūs Ch̄m sponsum suum cōsectatus, **V**
de nobis etiā optime meritus est, cū memorabile cunctis reli
quit documentū, suo exēplo carnis lasciuīā edomādi, exting
uendi incendia libidinū, puritatēq; cū corporis tū mētis dñō
consecrādi. Debent siquidē ad id arduū uirtutis opus uiri cō
tendere cū uiderint teneriusculas uirgines & fragiliore circū
datas sexu, generose & strenue illud explese. Quis ergo ad
dubitet, pro hisce bñfactis nos illis honorē debere & uenera
tionē, in testimoniū n̄re gratitudinis? An cadit in quenq; t̄m
scelus, ut nullos illis cēseat impartiedos honores, aut debitos
nō impartiat? Si q̄s uspiā fuerit hmōi, tetrā ingratitudinis no
tā sibi inurit, grauiq; multa plectēdus est, q̄ eas honorare de
dignē, q̄ in uirginali corde suo p̄parauerūt gratū deo habita
culū, cū hic uitā agerēt, q̄ etiā sp̄etis iugalibus tēdis, Christo
spōlo tota animi intētionē adhæserūt, suāq; illi dicarūt uirgi
nitātē, q̄ deniq; ad cœnā nuptiaꝝ agni p̄ felicē ex hoc seculo **Apoca. 14.**
trāsītū uocata, cātīcū nouū cātāt an thronū dei, & sequuntur
agnū quocūq; ierit. Nūc inter purpureas martyrii rosas, q̄ nō
nullæ earū sunt coronatæ, & inter albertia uirginæ purita
tis (q̄ refulgēt) lilia, diuersant in cœlis, cādīdissima amictē stola,
& sacū caput aurea corona redimitæ. Quas igit sic deus ho
norificat in cœlis, qui in terris honorare negligit, & sc̄tis uir
ginibus & ipsi deo iniurius est.

¶ Sanctos a nob, cū oēs, tū eos q̄s peculiariter delegimus patro
nos, laudibus ac ofonibus honorādos esse. **Cap. XVI**
Honoram

Honorandos quidē esse sanctos, plurifariā supra est
 monstratū, & quā etiā ob causā sint merito hono-
 randi. Nunc uero occurrit id ostendendū, q̄ nā mō
 sunt a nobis uenerandi. ¶ Et primo sane, orationi-
 bus ex pio prodeuntibus animo colēdi sunt, n̄as ad ipsos sup-
 plices postulationes cōtinentibus, necnō dignis laudibus &
 præconijs, ipsorū præclara opa, uirtutes eximias & acta egre-
 gia cōtinentibus, qm̄ hmōi laus & cōmendatio, etiā in deū ip-
 sorū sanctificatorē & glorificatorē, ulterius referi. Qui enim
 laudat opus insigne, pariter & ipsius operis laudat authorem
 q̄ ut uulgo ferūt, ingeniū artificis, nobile prodit opus. Vt q̄
 picturā **A**pellea formatā arte extollit, & ipsam **A**pellem ea
 laude prædicat, & qui statuā **P**hidiaca effigiātā manu admira-
 tur, & ipsum simul laudibus effert artificē **P**hiadā, **A**tqui de-
 us, admirandæ sanctorū excellentiæ primus est author, ut qui
 illis largiorē cōtulerit grām, qua ad tantæ sanctitatis culmē &
 apicē sunt euecti. Igit̄ laus illa q̄ sanctis deferē ob ante actę ui-
 tæ excellentiā, & gloriæ cœlestis (qua nunc potiunt) eminen-
 tiā, ad deū etiā pertinet, tanq̄ primariū sanctorū authorē & to-
 tius sanctificationis fontē, & ad hunc præcipuā nostræ inten-
 tionis aciē dirigere debemus, quēadmodū superius etiā est dis-
 ctū. ¶ Itaq; post septē psalmoꝝ pœnitentiāliū (ut uocant) le-
 ctionē, letania supplicatioq; cōmunis, oim̄ sanctorū (cuiusque
 in suo ordine & gradu) inuocatoria, est syncero deuotoq; ani-
 mo lectitanda, ad implorandū ipsorū patrociniū & orationē
 apud dñm, quēadmodū & tota ecclia certis aliquot diebus in
 suo officio eā decantat, potissimū in sabbato sancto paschæ &
 pentecostes, circa sacri fontis benedictionē. Quocirca si q̄s p̄-
 tinacius cōtendat, supplicatoriā illā sanctorū cōmemorationē
 ac prædicationē nominū ipsorū, fieri nō debere nec priuatim
 nec publice, his sancti **B**ernardi uerbis, ut dura silice fronti ip-
 sius illisa, feriendus est. Quæ quidē, de sacra uirgine **M**aria
 duntaxat, ab illo dicunt, attamen generatim de oibus etiā san-
 ctis prolata, nō minorē habent ueritatis uigorē, hoc mō. Nul-
 la ratione sanctis ipsis placebit, contra ecclia ritū præsumpta
 nouitas, mater temeritatis, soror superstitionis, filia leuitatis,
 Sic ille.

Cap. 2
II

Bernardus

De ueneratione Sanctorum.

Sic ille. Quid enim magis temerarium, quam antiquissimum ecclesie ritum, uelle pro suo arbitratu innouare? Nonne & id superstitioni proximum est, haec obseruata traditione sanctam abolere uelle, & noua superinducere? Sed & illud magnae leuitatis argumentum est, conari, diuturna consuetudine probatum usum rescindere, & pro suo nutu atque iudicio, alium omnino nouum inferre. Ex praedictis itaque Bernardi uerbis, exploratum habere facile possunt omnes, qui exuscitandis hac nostra tempestate nouitatibus circa dei & sanctorum cultum student, quod contra factum ecclesiae ritum inducta quaelibet nouitas, has tres noxias pestes, temeritatem, superstitionem, & leuitatem, habet sibi asseclas & comites, quoniam imo proxima cognatione atque affinitate coniunctas, utpote maternitate, germanitate, & (ut ita dixerim) filialitate. Ex qua, non nisi infelices aedunt in lucem fetus. Ab ea igitur exitiali labe (nouitate scilicet, ecclesiae ritui aduersa) declinantes, pio religiosoque studio frequentent omnes (moneo) inuocationem illam sanctorum, per gradus & ordines ipsorum rite distinctam. Grata siquidem est deo & sanctis oibus haec deuota supplicatio, eos prouocans ad fundendas deo pro nobis preces. Quod etiam quondam sacra reuelatione ostendere dignatus est dominus, sanctae cuidam uirgini, cui Mechtildi nomen erat, diuinis uisitationibus, a primis se-
re annis assuetae, Quae cum soror quaedam sui monasterii admo-
duum religiosa, iam morti proxima, inungere extrema unctione, ex
superbenigna dei dignatione uidit in spiritu, quod cum sacerdos a-
grotam sororem inungens, letaniam super eam pro more ecclesiastico
legeret, singuli sanctorum ad nomina sua, Christum illic cum sacra-
tissima matre sua praesentem, flexis genibus pro ea rogabant.
Quod dictum uolui, ne quis inutiles aut irritas putet preces, quas
sanctis effundimus, aut uana nulliusque fructus obsequia, quae eis
praestamus. ¶ Enimvero magnam exinde consequent ipsi pi-
cultores utilitatem, utpote sanctorum auxilium & opem, suis necessi-
tatibus non defutura, eorundem quoque beneuolentiam & fauorem
pro hominum orationum officio sibi conciliatum, pro quo gratiam repen-
dere, qui honorati sunt sancti, suis cultoribus nequaquam praeter-
mittent. Denique consequentur inde, multorum beneficiorum (quae pro
animae corporisue salute expetuerint) impetrationem, sanctorum
h suffragiis

Mechtildis.

III.

LIBER PRIMVS.

Suffragiis a deo obtentā, quāquidē sancti ipsi, cœlestis regni cō
 sortes, acceptorū beneficiorū maxime memores & grati, pro
 exiguo sibi reddito obsequio, cumulatiſsimā referunt gratiā,
 & honorantibus se aut orōne aut alio quis pio ope, dignā re
 tribuūt cōpensationē, quinimo supra ipsius opis dignitatem,
 Quod reuera multis rebus experimētis p̄spectū est & explora
 rū in ihs, q̄ necessitate aliqua adacti ad sanctorū confugerūt suf
 fragia, & liberati sunt ab ea (qua premebant) angustia, obtinu
 eruntq; a dño quod p̄is uotis per sanctorū inuocationē postu
 lauerāt. ¶ Insuper & cōmendatione dignus censei ille mos, q̄
 nonnulli aliquē sanctorū ap̄loꝝ, martyꝝ, confessorū, aut aliquā
 sacraꝝ uirginū deligunt sibi in specialē patronū, ad quē post
 deū & sacratissimā uirginē Mariā hñt singularē deuotionis
 affectū, aut quoniā ecclesiæ in qua sancto lauacro sunt abluti,
 uel sacramenta percipiunt ecclesiastica, patronus est, aut in q̄
 obtinent sacerdotiū, ordinēve sunt consecuti ecclesiasticum,
 aut quoniā rapiunt admiratione quadā eximie uirtutis eorū;
 qua hic uiuentes claruerunt, aut quia insigniuntur illius san
 cti sanctæue nomine, aut alia quauis rationabili causa, eos ad
 hunc sanctum potius q̄ aliū quemuis, peculiari deuotione co
 lendū impellente, secundū illud ex libro Iob añ adductū do
 cumentū. Ad aliquē sanctorū conuertere. Cui dicto innitens
 excellentissimæ eruditionis, celeberrimiq; nominis uir, Iohan
 nes Gerson, in ope suo de orōne, & altero de mendicitate spi
 rituali, inscripto, hunc laudabilē morē magnopere cōmendat
 suadens cū ingēti fiducia nobis semp̄ adeundū esse angelū san
 ctū, nr̄æ custodiā a deo deputatū, nr̄æq; salutis, plusq; nos ipsi
 sum⁹, sollicitū, similiter & eū, quē quisq; sibi delegerit sincera
 animi affectione patronū, cui quotidie aliqd̄ impendat pecu
 liaris obsequij, deuota illius inuocatione, aliove quouis mo
 do, pio ac religioso. Quod ubi sedulus p̄stiterit, in necessitate
 cōstitutus dū hic uixerit, auxiliarē illū (quē suū habuit tutela
 re) inueniet, & fidū protectorem, pariter & in mortis angu
 stia fortē propugnatorē, contra leones rugientes p̄paratos
 ad escam, quærentes abripere animas nr̄as cū hinc emigrant,
 corporumq; soluuntur ergastulo.

¶ Sanctos.

III

Iob, 1

De ueneratione Sanctorum.

¶ Sanctos etiā, cæreosq; accēsoꝝ obsequio, & donarioꝝ p̄-
ciososq; ornatu, esse uenerādos. Cap. XVII.

Vnt & alia, q̄ reuerentiā nostrā in sanctos testent,
exhibenda eis honorū obsequia, ut circa altaria in
eorū memoriā consecrata, & sacras reliquias, accē-
dendi cæreī, & luminaria cōponenda. ¶ Quod ex

ueteris legis obseruatione haud difficile comprobāt, quæ ad
concinādas lucernas luminariaq; accēdēda, & oleū parari,
& lampades suo ordine in tabernaculo scēderis accēdi debere

pronunciat. Dicit em̄ scriptura, ubi de cādelabro aureo taber-
naculi fabricando facta est mentio. Facies & lucernas septē,
& pones eas sup cādelabrū, ut luceant ex aduerso. Vbi per lu-

cernas septē, intelligunt totidē lāpades oppletæ oleo, q̄ accen-
debātur, flāmaq; corusca ardebant ad tabernaculi decorē. Et

paulo post. Præcipe filiis Israhel, ut offerāt tibi oleū de arbori-
bus oliuæ purissimū, pilosq; cōtufum, ut ardeat lucerna semp
in tabernaculo testimonij. Et in multis alijs scripturæ locis,

ut in erectionis tabernaculi scēderis, & tēpli p̄ Salomonē cō-
structionis enarratione, earundē lucernarū fit mentio, q̄ ruti-
lo fulgore, noctis abigebāt tenebras, & interdū splēdore suo

nō modicū loco sancto afferebāt ornatū. ¶ Vnde dilucidum
euadit, q̄ inepta fuerit & absurda Vigilantiū hæretici assertio,

obgariētis nō esse in templo dei accēdenda luminaria, nec
cæreos, ante sacras martyꝝ reliquias & altaria. Quē in opus-
culo cōtra ipsum elucubrato, beatus Hieronymus his uerbis

cōfutat. Per totas orientis ecclīas q̄n legendū est euāgeliū, ac-
cēdūtur luminaria, iā sole rutilāte, nō utiq; ad fugādas tene-
bras, sed ad signū lætitię demonstrādū. Vnde & uirgines illæ

euāgelicæ, semp accēsas lampades hñt, & ad ap̄los dicūt. Sint
lumbi uesti præcincti, & lucernæ ardētes in manibus uestris.

Et de Iohanne baptista. Ille erat lucerna ardēs & lucēs, ut sub
typo lucis corporalis, illa lux oñdat, de q̄ in psalterio legimus.

Lucerna pedibus meis uerbum tuū dñe, & lumē semitis meis
Hæc Hieron. Qui & paulo ante ostēdit in eodē libello, neq̄

q̄ illos esse dandos uitio, qui pro honore sanctoꝝ martyꝝ &
aū uenerāda eorū corpora, cæreos ac luminaria accēdunt, siue

LIBER PRIMVS.

nocte id fiat, siue die. Siquidē flamma illa lucida cæreorū, & lumen fidei signat quā professi sunt sancti, in quorū honorem accendunt, imo mirū splendore uirtutū, quibus hic uiuētes effulserunt. Signat præterea eadē flāma ignea sursum emicans, spem firmā, quā animas eorū semp in cœlestia bona erexerat atque subuexerat, demū & charitatis feruorē, qua inflammati hic suauiter arserant, & in cœlis perpetuo flagrant. Significat etiam mystice fulgida cæreorū lampadūque flāma, in sanctorū honore accensarū, lucē illā perpetuā supernæ regionis, cui ascripti sunt ciues, claritatēque splendidā ciuitatis æternæ, quæ non indiget sole neque luna, quia dñs deus claritas illius est, & lucerna eius est agnus. Et hæc postrema uel sola ratio sufficere nobis deberet, ut persuasum habeamus non irrationabiliter id fieri nec inaniter, quod in tēplo dei accendunt ad honore sanctorū cærei ac lapides, quæ repræsentet clarissima illa lux cœlestis patriæ sanctōs ipsos quos ueneramur, perpetuo splendore circumfulgēs. Quāquidē cām, **Baptista Mantuanus** elegāter hoc carmine expōsit

Mantuanus. Virtuti debetur honor, licet inclyta & expers
Noctis & umbrarū, per totum effulgeat orbem.
Ante deum lychni in templis, funialia ad aras,
Non ut clara dies fiat lucentior, ardent,
Verum ut cœlituum patriā, splendore nitentem
Aethereo, & semper uersati in lumine diuos
Significent, ubi nulla diem contaminat umbra.

III. Sunt præterea honorandi sancti donis, amplisque muneribus, quæ Christianorū pia deuotio ultronee eis offert, nequaquam improbanda (ut faciunt plerique, ascribentes aurea argenteaue donaria aut uestes preciosas, in ornatū tēploꝝ oblatas, uanitati, pompæ & fastui mundano) quinimo mirifice cōmendāda, & claris extollendā p̄conijs. Nepe in Exodo ubi construendū erat tabernaculū (quod ecclesiæ sanctæ typus erat & umbra) iussit dñs offerri a pp̄lo aurū, argentū, gemas, uariāque materiā preciosam, ad ipsius tabernaculi suppellectilisque eius, decorem ac ornatū, ita dicens ad **Moysem & Aaron**. Hæc sunt, quæ accipere debetis, aurū & argentū & æs, hiacynthū & purpurā, coccyūque bis tinctū & byssum, pilos caprarū & pelles arietū rubricatas,

De ueneratione Sanctorum.

catas, pelles hiacynthinas & ligna sethim, oleū ad luminaria
cōcinnanda, aromata in unguentū & thymiamata boni odoris,
lapides onychinos & gēmas ad ornandū ephod, ac rationale.
Quod prōptissimo animo sunt executi tā uiri q̄ mulieres
Israelitice, quēadmodū postea sic cōmemorat scriptura. **Quic** Exodi. 35
qd ad cultū diuinū & ad uestes sanctas necessariū erat, uiri cū
mulieribus prābuerūt, armillas & inaures, annulos & dextra
lia, omne uas aureū, in donaria dñi separatū est. **Principes** ue
ro obtulerūt lapides onychinos & gēmas, ad superhumerales
& rōnales. Et tanta fuit ultro offerentiū prōptitudo, oblatorū Exodi. 36
q̄ munez in tabernaculi fabricā & cultū multitudo, ut neces
sariū fuerit prohibere ulteriorē in id opus oblationē. **Qd** ita
sequenti cap. scribit. Cū instarent op̄i quotidie, mane uota po
pulus offerebat. Vnde artifices uenire cōpuli, dixerūt Moy
si. Plus offert ppl̄s, q̄ necessariū est. Iussit ergo **Moy**
ses uoce cantari. **Nec** uir nec mulier quicq̄ offerat ultra, in o
pere sanctuarij. **¶ Qd** si quis dicat, hęc oblata tātū fuisse añ cō III
structū tabernaculū, ut materiā illi extruendo subministrarēt
post illud uero expletū, nō esse solitas fieri donarioz oblatio
nes, audiat is attente q̄d in libro Numeri legi factū a principi Numeri. 31
bus populi Israelitici, post cōfectū foeliciter bellū cōtra Ma
dianitas. Cūq̄ accessissent (inquit) principes exercitus ad Mo
ysen, & tribuni centurionesq̄, dixerūt. **Nos** serui tui recensui
mus numez pugnatoz, q̄s habuimus sub manu nr̄a, & ne u
nus quidē defuit. **Ob** hęc causam offerim⁹ in donarijs dñi, sin
guli q̄d in prāda auri potuimus inuenire, perischelides & ar
millas, annulos & dextralia ac murenulas, ut depreceris p̄ no
bis dñm. **Quid** p̄terea memorē magnificentiā, splendorem &
cultū tēpli a Salomone cōstructi: quanta fuerit in eo materiā 3. Reg. 6. 7
p̄ciositas, ubi ferme oīa ex auro erāt cōflata, & nihil erat in eo
qn̄ integeret auro: quantus itē in eo rez̄ oīm ornatus & de
cor, ac opis excellentia: **Si** in eo igit̄ tēplo, in quo offerebant
uituli, arietes, & agni, tantā deus exquisiuit & probauit opu
lentiā ac pulchritudinē, qd̄ in eo faciendū tēplo, in quo unica
& salutaris offeri hostia uiua & uera, sacrosanctū Ch̄i corpus
& p̄ciosus eius sanguis: nōne & id splendide adornandū est.

h. 3. mitificet

LIBER PRIMVS.

mirificeq; decorandū: Sacra itidē sanctorū corpora & reliquiæ
 capsulis p̄ciosis recōditæ, auro argētoq; & gēmis exornatæ
 sunt, donariæq; illis ex pia deuotiōe offerēda, q̄nquidē id in
 sctōz nō modicā cedit uenerationē, syncrētūq; declarat hoim
 v hęc offerētū dona, in eos affectū. ¶ Q; si qs obiectet, in an-
 tiqua qdē lege cōstructū deo tabernaculū & tēplū, magnifice
 fuisse excultū ac adornatū, nō tñ ex scriptura haberi, in eo tē-
 poris decursu aut sctis extracta fuisse tēpla, aut ipsis oblata a
 pp̄lo dei uota. Ita & in euāgelicæ legis tpe, magnope id com-
 mēdādū esse, si deo erigan tēpla, cōsecrent altaria, suspēdant
 q; p̄ciōsa donaria. Nō aut probādū illud, q; sanctis supba cō-
 ponant delubra, aræ cōsecrent, aut offerant dona, q; ita faciē-
 tes, uideamur soli deo deferēda obsequia, in sctōz trāsferre, q;
 q; uni deo sunt debita, sanctis impēdere. ¶ Illi plane r̄ndendū
 est, in ueteri lege nec erecta fuisse sanctis tēpla, neq; aras posi-
 tas, qm̄ nondum erat tunc cultus sanctorū patriarchaz, pro-
 phetarū, aliorūq; piorū patrū inductus. Necdū em̄ uenerat il-
 le sanctus sanctorū, q; inter sanctos oēs merito primatū debu-
 it obtinere, sanctificationis oīs author & fons. Nōdū etiā san-
 cti illi patres, ingressi fuerant ciuitatē sanctā Hierusalē, in qua
 uisione dei p̄fruerent, sed expectatiōe certa p̄stolabant ad
 uentū filij dei & redēptoris mundi, qui eos referatis paradisi
 foribus induceret in requiē p̄petuā. Postq; aut Chrūs supad-
 mirabilē sanctitatem suā mundo exhibuit, q; plurimos habuit
 uirtutū suarū imitatores, qui mūdo exempti protin⁹ in æthe-
 reas sedes euolarunt, & idcirco Christiana religio, recte ip̄os
 etiā instituit religioso cultu uenerādos. At cū sanctis cōstitu-
 unt altaria, offerunt dona, celebrantq; dies festi, hęc credētū
 Cap. 2 in deū deuotio, nequaq; in ipsis subsistit (ut añ etiā est dictū) ter-
 minatq; sanctis, sed ulterius in honorē diuini nominis referē,
 quēadmodū & amor sanctus q; proximus diligit, cōsequēter
 in deū referē, & in ip̄o proximo deus diligit. Haud aliter cū
 sancti pia ueneratione a nobis honorant, nō quiescere debet,
 nec subsistere noster animus in ipsorū sanctorū cultu, sed acie
 mentis ultra in deū deflectere, & ita in ipsis sanctis deū hono-
 rare, qui eos sanctificauit & glorificauit. Quod cū facimus,
 planum

De ueneratione Sanctorum.

planū est tēporū cōstructione, cōsecratione altariū, & oblati
one munēz sanctis exhibita, deū quoq; honorari, coli, & præ
dicari, & hæc omnia, deo ut ultimo fini, demū impendi.

¶ Sacras etiam sanctorū reliquias pia deuotione
honorādas esse, & imagines eorū dē in tēplis itē
dem tite uenerandas. Cap. XVIII.

Nec ipsis solū sanctis, quantū ad animas eorū & spūs
apud deū beatos, exhibenda est honorabilis uene
ratio, sed & sacris ipsoꝝ exuuijs, ac corporibus a
pud nos relictis, q̄ habitudine quadam illis fuerint
aliqñ cōiuncta, utpote tanq̄ partes suis totis, Quā etiā habitu
dinē seruant & ipsoꝝ corpoꝝ sanctorū particulæ, ut ossa sa
cra, aut pulueres ac cineres, in quos ipsa corpora sunt resolu
ta. Hæc etiā oīa, generali sanctarū reliquiarum nōne cōprehē
sa, ueneranda nobis sunt, sicut & ipsoꝝ corpora, q̄ habitacu
la quondā fuerint, sedes & tabernacula animarū sanctarū, or
ganarūq; & instrumenta bonorū operū q̄ in hac uita exercue
runt, & ob quæ, in sanctorū numerū sunt a deo assumpti. Si e
nim purpura regis, sceptrū aut diadema, extrariū uestimētum
& ornamentū, habent in honore, q̄ regi circūponātur atque
admoueant, representātq; indicio quodā regiā maiestātē, cur
nō multo magis honorabunt sanctorū reliquias & corpora,
quondā animarū sanctarū animata indumenta, futuraq; rur
sum earū operimenta, cū scilicet in cōsummatione seculi indu
ent immortalitatis stola, cū exultabunt sancti in gloria, & læ
tabunt in cubilibus suis, sanctis scilicet corporibus, in q̄bus p̄
petuo quiescēt, habitabūt & glorificabunt. Legimus sane in
sacris literis, cadauer hoīs mortui proiectū in sepulchrū He
lisei prophætæ, tactu facti corporis eius reuixisse, q̄ intelli
gamus, deū ob præclarā p̄teritæ uitæ sanctimoniā, ad sancto
rū iā defunctoꝝ corpa, etiā mira operari signa, & inde dica
mus ratiocinationē, ipsa nō esse cōtemptui habēda nec flocci
pendenda, sed honorabiliter uenerāda. Legimus itē sacræ uir
ginis Lucie matrē, cōtactu sepulchri S. Agathe, a profluo
sanguinis eē liberatā. Rursum btūs p̄ August. in uicesimise
cūdi libri de ciuitate dei, cap. 8, permulta refert miracula, suo
tēporē

Psal. 149

4. Reg. 13
Heliseus.

Lucia.
Agatha.
Augustinus.

LIBER PRIMVS.

Stephanus tpe ad memoriã reliquiaſq; beati protomartyris **Stephani**, in
Ambrosius Africa eſſe facta. Ad hæc **S. Ambrosius** in deſcriptione uite

Agnes & agonis pro **Chſo** ſanctiſſimæ uirginis & martyris **Agne**
Constantia tis, refert **Constantiã** filiã **Cõſtanti** Romanorũ imperatoris
 graui uulnere dolore toto in corpore afflicta, ueniſſe ad ſepul
 chrũ ſanctæ **Agnetis**, cuius ſamã ex aliorũ relatione audiue
 rat, & ibidẽ oratione facta (licet adhuc eſſet infidelis) placido
 ſopore correptã, uifitatione benigna beatæ **Agnetis**, ab om̃i
 plaga fuiſſe protinũ curatã. Quod quidẽ miraculũ (inquit) cũ
 percubiſſet, cõfluxerunt q̃ plurimi ægroti credẽtes in **Chri**
ſtũ, ad ſacræ **Agnetis** tumulũ, & illius meritis integrã obtinu
 erunt ſanitatẽ, a quacũq; detinebant infirmitate. Accedit itĩ

Augustinus dem prædictæ ſniæ beatus **Augustinus**, in libro de diſſini
 tionibus orthodoxæ fidei & eccleſiaſticis dogmatibus, capi
 te triceſimoſexto, dicens. Sanctorũ corpora & præcipue be
 atorũ martyꝝ reliquias, ac ſi **Chſi** mēbra, ſyncariſtime hono
 randa, & baſilicas eorũ nominibus appellatas, uelut loca ſan
 cta dtuino cultui m̃cipata, affectu piſſimo & deuotione fide
 liſſima adeundas credimus. Si quis cõtra hanc ſniã uenerit,
 nõ **Chriſtianus**, ſed **Eunomianus** & **Vigilãtianus** creditur
 Hæc **August.** In cõpluriũ itidẽ ſanctorũ corporũ inuẽtione,
 aut trãſlatione, multo poſt ſacrã ob dormitionẽ ipſorũ tpe ſa
 cta, dignatus eſt deus tranſactã illorũ ſanctitatẽ in ſignibꝝ mi
 raculis teſtificari, & q̃ honorãda eſſent illa corpora, pateface
 re. Quis demũ referre queat, q̃t & quanta miracula operatus
 eſt olim deus ad ſacras quorũuis ſanctorũ reliquias, in iſs q̃ re
 ligioſa pietate eas uifitauerint ac honorauerint? **Op̃** eſt (in
 quã) admirãda illa ſigna deº, in p̃teritæ ſc̃itatis illoꝝ indiciũ
 ac teſtimoniũ, ipſorũq; uiuẽtiũ ſolatiũ ac ſubſidiũ. Qui cũ corã
 cernũt ſacra oſſa ſc̃torũ & reliqas, inducunt in memoriã ex
 cellentis eorũ uirtutis ac recordationẽ, incitantq; ardentius ad
 ipſorũ ſanctorũ uenerationẽ, q̃nquidẽ ſacris oſſibus honor ex
 hibitus, in ipſos deinceps referũt ſanctos, quorũ ſacri ſunt cine
 res & reliquie. Demũ & excitant uiuentes per hmõĩ uenera
 tionẽ ſanctorũ corporũ, in ardorẽ & ſtudiũ imitationis eorũ,
 ut quorũ honorãt ſacros cineres, eorũdẽ ſtudiole cõſectetur
 acta,

De ueneratione Sanctorum.

acta & mores. ¶ Porro hanc sanctorum reliquiarum uenerationem, **II**
inter ceteros patres antiquos mirum in modum commendat **Dama-**
masceus, quarti libri de fide orthodoxa, cap. 16. dicens. **Q**uo
autem per mentem corpora sanctorum inhabitauerit deus, dicit ap^ls. **I. Corin. 6.**
Nescitis quia corpora uestra, spiritus sancti habitatis in uobis, tem-
plum est: dominus autem, spiritus est, & si quis templum dei corruperit, corrumpet
& illum deus. **Q**uo igitur non honoranda sunt animata templa
dei, & animata tabernacula: Fontes nobis salutare, domina-
tor **Ch**ristus prebuit, sanctorum reliquias, multimoda beneficia sca-
turientes, unguentum suauitatis emanantes, & nullus discredat. **Exodi. 17.**
Si enim ex rupe & firmo saxo, aqua in eremo profiliuit uolente **Numeri. 20.**
deo, & ex maxilla asini, **S**amsoni sitienti, ex martyrum reliquijs **Iudicum. 13.**
unguentum suauiter olens emanare, incredibile est: nullo pacto
profecto istis, qui sciunt dei uirtutem, & ab ipso sanctorum honorem
Et paulo post idem author ostendens, non dicenda esse corpora
sanctorum oino mortua, omnique uirtute uiuifica & miraculorum o-
peratione destituta, subnectit. **E**os qui in spe resurrectionis & **Dama-**
fide que in Christo est dormierunt, non mortuos appellamus. **Mor-**
tuum enim corpus, quomodo miracula operari potest? **Q**uo igitur per eos,
demonibus abiguntur, infirmi curantur, caeci uident, laeprosum
datur, tentationes & tristitia soluntur? **H**ac ibi. **Q**uare omnia, per
adiectum iam pridem predicto operi commentarium, latius ibidem explica-
uimus. ¶ **A**t uero quoniam hac eadem de re **B. Hieronymus** eleganter
& abunde disseruit, tum in suo contra **Vigilantium**, negante re- **III**
liquias sanctorum esse uenerandas, opere, tum in epistola ad **Riparium**, con- **Hieronymus.**
tra eandem **Vigilantium** blasphemiam, illi operi subiuncta, non est cur **Vigilantium**
diutius huic immoremur negotio, & transeundum nobis ocyus
est ad alium (quod sanctorum honorem) modum, utpote per erectionem
in propatulo ac collocationem in templis, sacellis ac oratorijs, ima-
ginum ac statuarum, sanctos ipsos representantium. **Q**uam conspectu,
obijciat animo nostro illorum memoria ac recordatio, & exinde in
citef mens torpida ad deuotionem attentior in eos, qui talibus si-
gnantur imaginibus, denique ut ex signis ipsis feramur ad eos ho-
norandos, qui huiusmodi signis representantur, necnon instimulemur
quibusdam calcatribus & aculeis ad imitationem uirtutis egregiae
ipsorum sanctorum, quorum imagines obijciuntur oculis nostris. **Sig-**
i dem

LIBER PRIMVS.

dem illustriū uiroz statuas magnā uim habere, ad excitādam
 in animis humanis flammā uirtutis & honesti, testatur aperte
Salustius (si modo indecorz non sit, prophana ad sacroz ap-
 probationē adducere, quod tamen uiri sancti & doctrina per
 celebres nō abhorruerūt) ita dicens in proœmio belli Sugur-
 thini. **S**æpe audiui ego **Q. Maximū, P. Scipionē**, præterea ci-
 uitatis nostræ præclaros uiros, solitos ita dicere, cū imagines
 maiorz intuerentur, uehementissime sibi animū ad uirtutē ac-
 cendi, scilicet nō cæream illā neq; figurā, tātam uim in sese ha-
 bere, sed memoria rerum gestaz, eam flammam egregijs uiris
 in pectore crescere, neq; prius sedari, q̄ uirtus, eorum tamam,
 atq; gloriā adæquatit. **H**æc ibi. **Q**z si statua ærea uel marmo-
 rea a generosis illis uiris inspecta, & inde nascēs rerum præ-
 clare gestarum recordatio, suscitare potuit ingentem uirtutis
 flammā in animis eoz, quidni idem facient in nobis sanctorū
 imagines ac figuræ, insignia uirtutū quibus emicuerē præfe-
 rentes? **N**ōne uehementiorē in nobis flammā accendēt, ad imi-
 tanda, nō adumbrataz fucō, & specie tenuis imaginē honesta-
 tis ostentācium (quales fuerunt ethnicorz) sed uerarum uirtu-
 tum exempla? **V**t cum ipsos per huiusmodi uirtutum, statuis
 aut picturis expressaz, callem, ad supernā ciuitatē peruenisse
 cognouerimus, eodē omnino tramite, ad eādē quoq; æternæ
 beatitudinis sedem (nā hæc domus, hæc patria est, requies ea
 certa laboz) peruenire satagamus. ¶ **H**æc dixerim, ut execra-
 bilē eoz damnem uesaniā, qui nostra tempestate annituntur
 imagines sanctorz tēplis penitus eradere ac sustollere, cōten-
 dentes earum ritum ac usum, quendā præ se ferre cultū ido-
 lorum, iā olim a Christo & apostolis explosum. **V**erū aut nō
 intelligūt hi damnatores imaginū, aut intelligere nolūt, chri-
 stianos ipsos cum uenerātur sanctorz figuras aut picturas, ne-
 quaq; ipsis affigi inhærereq; imaginibus ex instituto ecclīasti-
 co, sed qd per eas signat, plertim honorare, & ex illis tanq; si-
 gnis, in illud qd per eas significat, mētē & honorationē cōuer-
 tere. **C**ollocant eim sanctorz imagines in tēplis, ut signa qdā
 uenerabilia, p q̄ feramur in sc̄tōs illis representatos, eosq; syn-
 III cærius honoremus. ¶ **S**ed audiāt illi q̄ sopitos suscitāt cōten-
 tionum

tionū ignes, & dānatas longo ante tpe sectas improbas (de quā
 rū numero, est hęc de tollēdis sanctorū imaginibus impietas) **Damaſcenus,**
 gaudēt ac studēt in lucē reuocare, audiāt inquā **Damaſcenū**
 ipm, in .4. lib. de fide orthodoxa dicētē de sanctis. Statuas illis
 erigamus & uisibiles imagines, & nos ipsi, animatae statuae
 & imagines ipsorū, uirtutū imitatōe efficiamur. Et paulo post
 idē author, cōtra exprobrātes etiā sua tēpestāte chřistianis ue
 nerationē imaginū sanctorū, ait. Quia nō oēs, literas norūt, ne
 quē lectioni incumbūt, patres nostri cōsenserūt ueluti quādā
 trophæa hęc in imaginibus representare, ad promptā memo
 riā. Siquidē ob negligētiā frequēter cogitatione nō tenentes
 passionē Chři, imaginē transfixionis Chři uidentes, in saluato
 ris passionis memoriā redimus, & procidentes adoramus non
 imaginē, sed imagine representatū, ut neque materiam, ex quā
 scriptum est euangelium. Sic neque crucis materiam adoram⁹,
 sed quod typo figurāque exprimitur. Nā quid refert crux a ma
 teria, si nō habet Chři representationem? Et reliqua, quae
 in hęc sententiā toto illo cap. decimo septimo quarti sui libri
 praeclare prosequitur. ¶ Ceterū essent hoc loco complura, de
 ueneratione imaginum differenda, nisi singulari eruditiōe p
 stans & insignis uir, **Iohānes Eccius,** superioribus diebus cō
 pendiarīā de nō tollēdis ab ecclesia sanctorū imaginibus deci
 sionem addidisset, utilē plane & succulentā, ad cuius lectionē
 (nā oibus in promptu est, & ad manū studiosum lectorem re
 mitto, quod in ea affatim inueniētur ac copiose, quae ad hęc de uene
 rādis imaginibus materiā attinēt. Itaque nobis oibus summo
 pere curādū est, ut sanctos oēs aeternae gloriāe participes dig
 no prosequamur honore, cōcinentes illis debita laudū p̄taco
 nia, accensis luminaribus donariisque p̄ciosis ipsos adornātes,
 sacras demū ipsorū reliquias & imagines cōgrua ueneratione
 honorātes, quae tādē ipsorū patrociniō ac intercessiōe, p̄petuum
 regni caelestis assequamur cum eis consortium. Quod nobis
 annuat deus omnipotens, & benedictus in secula. Amen,

¶ Primi libri de ueneratione san
 ctorum, finis.